Çelësi i Thirrjes: Misteri i Ajeteve 2:260–2:269

Një analizë ndërdisiplinare mbi kërkimin, përvojën dhe urtësinë në dritën e Kuranit dhe urtësive të mëdha të njerëzimit

I. Parathënie

- Qëllimi i analizës dhe rëndësia e ajeteve 2:260–2:269
- Rruga e kërkuesit shpirtënor: nga pyetja te përmbushja
- Ndërthurja e traditave dhe udhëtimi ndërshpirtënor

II. Tekstet e Ajeteve 2:260 dhe 2:269

- Tekstet arabisht
- Përkthim i zgjeruar dhe i reflektuar (sipas kuptimit) në shqip
- Dallime semantike dhe rëndësia e përzgjedhjes së fjalëve

III. Analiza gjuhësore dhe semantike

- Termat kyçe: *hikmah, qalb, ulu al-albab, iman*
- Struktura dhe ligjërimi i thellë
- Implikimet semantike në kontekstet klasike dhe bashkëkohore

IV. Komentimi klasik dhe mistik islam

- Tabari, Razi, Ghazali dhe sufizmi
- Ibn Arabi: dijet e hedhura në zemër dhe përvoja e Hakikatit
- Rruga nga “ilmi’l-jaqin” te “hak al-jaqin”

V. Lidhja midis ajeteve 2:260 dhe 2:269

- Nga thirrja e Ibrahimit te dhënja (mbërritja) e urtësisë
- Një bosht i brendshëm: kërkimi – ndriçimi – përmbushja
- Udhëtimi i zemrës kah qetësisa

VI. Simbolika e zogjve dhe “thirrja”

- Zogjtë si arketipa të shpirtit dhe frymëzimeve
- Pëshpëritja, ardhja “me nxitim” dhe dëgjimi i brendshëm
- Lidhja me engjëjt, frymëzimet dhe “rojet e urtësisë”

VII. Hermetizmi dhe Thothi

- Fjalët e Thothit: thirrja, pastërimi, iniciimi
- Çelësi që hap Sallat e Amentit dhe "Fjalët e Pushtetit (fuqisë)"
- Thirrja si akt i shenjtë dhe dijedhënie për të përgatiturit

VIII. Krahasime ndërfetare dhe ndërtradicionale

(secila pikë do të trajtohet në mënyrë të zgjeruar)

a. Judaizmi – Hokhmah dhe Zoti i Gjithëditur

b. Krishterimi – Sofía dhe Fryma e Shenjtë

c. Budizmi – Ndriçimi përmes boshllëkut dhe intuitës së qetë

d. Hinduizmi – Jnana dhe urtësia e Atmanit

e. Taoizmi – Urtësia e heshtjes dhe rrjedhjes pa ego (vu nei)

f. Gnosticizmi – Gnosis dhe ndriçimi nga e brendshmja

g. Hermetizmi – Thirrja e shpirtit dhe urtësia hyjnore si dhuratë

h. Pitagora – Numrat dhe rregulli i kozmosit si rrugë drejt urtësisë

i. Platoni – Anamnesis dhe dialektika e shpirtit që kërkon

j. Filozofia Perennis – Bashkimi i të gjitha urtësive në Një të Vërtetë

k. Shamanizmi – Zogu si shpirt udhëtues dhe urtësia përmes ekstazës

IX. Simbolika numerologjike dhe strukturore

- 260 → 269: rritja shpirtënore
- Numri 9, 3×3, ciklet dhe përmbushja
- Vlera abgjad e "ḥikmah" dhe dritarja numerologjike

X. Psikologjia e thellë dhe filozofia ekzistenciale

- Jung: arketipi i të urtit dhe urtësia si individim
- Kierkegard: frika dhe besimi i gjallë
- Thirrja si krizë ekzistenciale dhe transformim

XI. Urtësia popullore dhe folklori shqiptar

- Simbolika e zogjve në gojëdhënat shqiptare
- Zëri i brendshëm, shenjat dhe “të diturit e malit”
- Krahasime me rrëfimet për profetët e panjohur

XII. Semiotika e thirrjes dhe e urtësisë

- Ndërtimi i kuptimit përmes simbolit
- Urtësia si arketip universal
- Thirrja si “strukturë e përjetshme” në mite dhe fe

XIII. Dija dhe shkenca bashkëkohore

- Shkenca dhe kërkimi i së vërtetës: nga hipoteza te përvoja
- Neuroshkenca dhe përjetimi i urtësisë
- Kuantika dhe roli i vëzhguesit
- Epistemologjia bashkëkohore: dija si marrëdhënie, jo vetëm informacion

XIV. Shembuj historikë dhe biografikë të urtësisë së gjallë

- Ibrahimi, Buda, Sokrati, Rumi, Ghazali, Thoreau, Jung
- Si e kanë përjetuar thirrjen dhe si e kanë kthyer në dhuratë për botën

XV. Lutje meditative dhe reflektim i heshtur

- Tekste meditive dhe pasqyrim i udhëtimit shpirtëror
- Zemra që thërret dhe ndriçimi që vjen
- Lutje për hikmah të gjallë dhe përulësi

XVI. Përfundim

- Ajeti 2:260: pyetja që ndriçon
- Ajeti 2:269: përgjigjja që ndriçon
- Çelësi është brenda thirrjes
- Urtësia është për ata që ndiejnë dhe që e ruajnë dritën

Aneks

- **Shpjegimi i termave kyç**
- **Skema vizuale / rruga simbolike e udhëtimit të urtësisë**
- **Referenca dhe burime**

Parathenie

Çelësi i Thirrjes: Misteri i Ajeteve 2:260–2:269 është një analizë reflektuese dhe hulumtuese që ndjek një udhëtim të thellë shpirtënoro, filozofik dhe simbolik nga pyetja e njeriut te Urtësia Hyjnore. Qëllimi i tij është të ndriçojë, në dritën e Kuranit dhe të traditave të urtësisë botërore, rrugën që kalon shpirti nëpër dyshim, thirrje, udhëzime, përvojë dhe më në fund: urtësi.

Ajetet 260 dhe 269 të sures El-Bekare ndodhen jo vetëm në fundin e një cikli të pasur teologjik, por edhe në qendër të reflektimit të thellë mbi natyrën e dijes dhe besimit. I pari – ajeti 260 – sjell pyetjen e Ibrahimit mbi ringjalljen , ringjallja këtu simbolizon ndriçimin shpirtëror, një zgjim të vetëdijes nga vdekja dhe harresa. Është kthim i shpirtit të shpërndarë në një qendër të vetëdijes hyjnore, ku zemra e thërret dhe përgjigjet me jetë dhe dritë. Ky kuptim mistik i ringjalljes (së vetëdijes) e lidh ajetin me përvojën e ndriçimit në traditat mistike dhe filozofike të botës, dhe thirrjen e zogjve si përgjigje simbolike, ndërsa i fundit – ajeti 269 – shënon dhuratën (dhënjen) e urtësisë hyjnore si kulmi i mirësisë. Mes këtyre dy pikëve ndodhet një hark i madh i rrugës njerëzore: nga ajo që njeriu është i etur të dijë, te ajo që njeriu mund të përjetojë si dritë që zbret në zemër.

Kjo analizë është ndërtuar mbi bindjen se Kurani duhet të rikthehet thellësisht si Libër i Urtësisë, e jo vetëm i ligjit dhe rregullit. Ai nuk i flet vetëm komunitetit të një kohe apo populli të caktuar, por gjithë njerëzve që pyesin, që shohin, që ëndërrojnë dhe që dëgjojnë zërin e padukshëm që e thërret. Ajeti 2:260 është pasqyrë e arketipit të pyetsit të sinqertë, i cili nuk kërkon për ta sfiduar Zotin, por për ta qetësuar zemrën. Ajeti 2:269 është dhuratë për ata që e kan kaluar pragun dhe që tani shndrisin vetë si pishtar urtësie.

Gjatë ndërtimit të këtij materiali, qasja nuk ka qenë vetëm komentimi klasik i ajeteve. Përkundrazi, kem ndjekur qasjen e quajtur **"hermeneutikë e thellë"**, që shikon tekstin si portë e hapur drejt botëve të kuptimit, të mistikës dhe të simboleve universale. Çdo fjalë dhe figurë është interpretuar në dritën e dijes islame, por edhe në krahasim me urtësitë e tjera të mëdha botërore: judaike, krishtere, budiste, hindu, taoiste, gnostike, hermetike dhe popullore.

Udhëtimi i lexuesit këtu nuk është vetëm intelektual. Ai është meditativ dhe shpirtëroro-nismetar. Lexuesi ftohet të jetë vetë Ibrahim, të thërret zogjtë e tij të brendshëm, të përjetojë heshtjen mes pëshpëritjeve dhe të dëgjojë Thirrjen që e fton drejt horizontit të urtësisë. Ai është thirrur të shohë se misteret nuk janë vetëm objekte dijeje, por janë dhurata për ata që janë gati të hyjnizohen në zemër.

Nëse kjo vepër arrin të ndezë dritën e kërkesës brenda dikujt, ose të japë përjetimin se urtësia është vetë jeta e thellë e Zotit brenda njeriut, ajo ka përmbushur qëllimin e saj. Sepse thirrja nuk është vetëm në tekstin hyjnor, por edhe në qetësinë e brendshme që na pret ta dëgjojmë.

II. Tekstet e Ajeteve 2:260 dhe 2:269

1. Teksti arabisht

Ajeti 260 (El-Bekare 2:260)

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ ۖ قَالَ أَوَلَمْ تُؤْمِنْ ۖ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قَلْبِي ۖ
فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا ۚ وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

Transliterimi:

Wa-idh qāla ibrāhīmu rabbi arinī kayfa tuḥyī al-mawtā
Qāla awalam tu’min
Qāla balā walākin liyatmainna qalbī
Qāla fakhudh arba‘atan mina al-ṭayri faṣurhunna ilayka thumma ij‘al ‘alā kulli jabalin minhunna juz’an thumma id‘uhunna ya’tīnakā sarī‘an.

Koment gjuhësor i detajuar:

- **وَإِذْ (Wa-idh)** – “Dhe (kur)”: lidhja kohore që nënkupton një ngjarje historike dhe një moment reflektimi të rëndësishëm.
- **قَالَ (Qāla)** – “tha”: folje e kalueshme në kohën e shkuar, që tregon veprimin e Ibrahim.
- **إِبْرَاهِيمُ (Ibrāhīm)** – emri i profetit; në arabishte, emri ka tingull melodik dhe vlerë të lartë shpirtërore.
- **رَبِّ (Rabbi)** – “Zoti im”: fjala “Rabb” ka kuptim më të gjerë se “Perëndi”; përfshin kujdesin, mbajtjen dhe kujdestarinë, që tregon lidhjen personale dhe të përkushtuar të Ibrahim me Zotin.
- **أَرِنِي (Arinī)** – folje prej “‘arā”, që do të thotë “tregoj, paraqit”; forma në urdhër e foljes me sufiks për personin e parë të njëjësit (më tregoj). Kërkesë për njohje konkrete, e dukshme, si një dëshmi.
- **كَيْفَ (Kayfa)** – “Si”: pyetje që kërkon mënyrën ose thelbin e diçkaje; nuk është vetëm pyetje për faktin, por për procesin, mekanizmin.
- **تُحْيِي (Tuḥyī)** – “Ti ringjall”: folje në e tashme, që tregon veprim të vazhdueshëm të Zotit, për të rikthyer jetë.
- **الْمَوْتَىٰ (Al-mawtā)** – “të vdekurit”: fjala në shumës, mund të kuptohet literalisht (trupat e vdekur) ose në kuptim metaforik (shpirtrat e vdekur, njerëzit në gjendje padurie shpirtërore).
- **قَالَ (Qāla)** – “Ai (Zoti) tha”: përgjigjja hyjnore.
- **أَوَلَمْ (Awalam)** – “A nuk (më) beson?”: pyetje retorike, që nënkupton se besimi ekziston, por kërkohet një sigurim më i thellë.
- **تُؤْمِنْ (Tu’min)** – “beson”: folje e tashme e besimit.
- **قَالَ (Qāla)** – “tha (Ibrahimi)”: përgjigje.
- **بَلَىٰ (Balā)** – “Po, sigurisht”: theksim i besimit.

- **وَلَٰكِن (Walākin)** – “por”: lidhes që tregon arsyetim.
- **يَطْمَئِنَّ (Liyatmainna)** – “që të qetësohet, të bindet plotësisht”: folje në mënyrë qëllimore; zemra kërkon siguri dhe qetësi, jo thjesht një besim të ftohtë.
- **قَلْبِي (Qalbī)** – “zemra ime”: në kuptimin arab, zemra është qendra e vetëdijes dhe ndjenjave, shpesh përmendet si organi i besimit dhe intuitës.
- **قَالَ (Qāla)** – “Ai tha”: urdhëri hyjnor.
- **فَخُذْ (Fakhudh)** – “Merr”: folje urdhërore.
- **أَرْبَعَةً (Arba‘atan)** – “katër”: numër që ka domethënie simbolike (p.sh., plotësia, stabiliteti).
- **مِّنَ الطَّيْرِ (Mina al-ṭayri)** – “nga zogjtë”: zogjtë simbolizojnë shpirtin dhe lirinë shpirtërore.
- **فَصُرْهُنَّ (Faṣurhunna)** – “bashkohu me ta, lidhu me ta”: folje urdhërore në mënyrë të veçantë, që kërkon bashkimin e tyre.
- **إِلَيْكَ (Ilayka)** – “tek ti”: drejt tij, thirrje personale.
- **ثُمَّ (Thumma)** – “pastaj”: lidhëse për të treguar rendin e veprimeve.
- **اجْعَلْ (Ijl‘al)** – “vë, vendos”: folje urdhërore.
- **عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ (‘Alā kulli jabalin)** – “në secilin mal/kodër”: malet si pika të forta, vendbanime të sigurisë.
- **مِّنْهُنَّ جُزْءًا (Minhunna juz’an)** – “një pjesë nga ata”: secilit mal t’i vendoset një pjesë e zogjve.
- **ثُمَّ ادْعُهُنَّ (Thumma id‘uhunna)** – “pastaj thirrini ata”: thirrja si akt i besimit dhe thirrje shpirtërore.
- **يَأْتِينَكَ سَرِيعًا (Ya’tīnakā sarī‘an)** – “do të vijnë tek ti shpejt”: përgjigje e menjëhershme, shpejtësi si simbol i fuqisë së thirrjes dhe lidhjes shpirtërore.

Ajeti 269 (El-Bekare 2:269)

ءُ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًايُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَا

Transliterimi:

Yu’tī al-ḥikmata man yashā’u wa man yu’ta al-ḥikmata faqad ūti khayran kathīran.

Koment gjuhësor i detajuar:

- **يُؤْتِي (Yu’tī)** – “Ai jep”: folje e tashme me kuptim të përgjithshëm, tregon veprim të vazhdueshëm të Zotit si dhurues.
- **الْحِكْمَةَ (Al-ḥikmah)** – “urtësia”: një term me rrënjë ḥ-k-m që nënkupton mençuri, drejtësi, maturi, dhe njohje të thellë të së vërtetës.
- **مَن (Man)** – “Kushdo që”: përcakton subjektin që merr dhuratën (dhënjen).

- **يَشَاءُ (Yashā’u)** – “dëshiron”: tregon sovranitetin e Zotit në dhënien e urtësisë, që nuk i nënshtrohet ligjeve njerëzore.
- **وَمَن (Wa man)** – “Dhe kushdo që”: përsëritje për të përforcuar vlerën universale.
- **يُؤْتَ (Yu’tā)** – “i jepet”: folje pasive, tregon se dhurata jepet si dhuratë hyjnore.
- **الْحِكْمَةَ (Al-ḥikmah)** – përsëritje e termit për të theksuar rëndësinë.
- **فَقَدْ (Faqad)** – “me të vërtetë, padyshim”: fjalë theksuese që nënkupton siguri.
- **أُوتِيَ (Ūtiya)** – “i është dhënë”: folje në kalimin e përfunduar, që tregon se dhurata është marrë me plotësim dhe qëndrueshmëri; përdoret për të theksuar se dhurata e urtësisë është një realitet i përjetshëm për atë që e ka fituar.
- **كَثِيرًا خَيْرًا (Khayran Kathīran)** – “një të mirë shumë të madh”: përforcon vlerën e jashtëzakonshme të urtësisë, duke e krahasuar me dhuratat e tjera. “Khayr” do të thotë e mira, e dobishme, e drejtë, dhe “kathīran” është mbiemër që tregon shumësinë dhe madhështinë.

2. Përkthim i zgjeruar dhe reflektuar në shqip

Ajeti 2:260

“Dhe (mbaj mend) kur Ibrahim tha: ‘O Zot, më trego mua si ti ringjall të vdekurit!’ Ai (Zoti) tha: ‘A nuk beson?’ Ibrahim tha: ‘Po, por kjo është që zemra ime të qetësohet (të bindet plotësisht).’ Ai (Zoti) tha: ‘Merr katër zogj, lidhu me ta dhe pastaj shpërndajni secilin në një kodër, pastaj thirrni ata dhe ata do të vijnë te ti me shpejtësi.’”

Ajeti 2:269

“Ai i jep urtësinë (mençurinë) kujt të dojë, dhe atij që i është dhënë urtësia, atij i është dhënë një dhuratë shumë e madhe.”

3. Dallime semantike dhe rëndësia e përzgjedhjes së fjalëve

Në ajetin 2:260

- **رَبِّ (Rabbi)** – “Zoti im”: shpreh lidhjen intime dhe respektin e lartë ndaj Krijuesit. Nuk është thjesht “Perëndi”, por një term që tregon marrëdhënie ngushtësi.

- **أَرِنِي (Arini)** – “Më trego, më paraqit”: kërkesë për një dëshmi, për njohje përmes përvoje, jo vetëm besim verbër.
- **كَيْفَ (Kayfa)** – “Si”: pyetje për mënyrën, thelbin, mekanizmin e veprimit hyjnor.
- **تُحْيِي (Tuhyi)** – “Ringjall”: i referohet rikthimit në jetë, por në kuptimin simbolik edhe rikthim të vetëdijes, ndriçim.
- **الْمَوْتَى (Al-Mawta)** – “të vdekurit”: në nivel literal, trupor, por edhe në nivel shpirtëror, si gjendje e paditurisë ose humbjes së vetëdijes.
- **لِّيَطْمَئِنَّ (Li-yatmainna)** – “që të qetësohet zemra”: zemra këtu është qendra e ndjenjave dhe besimit; kjo tregon se njohja ka një përmasë emocionale e shpirtërore, jo vetëm intelektuale.
- **طَيْرٍ (Tayr)** – “zogj”: simbol i shpirtit, lirisë dhe komunikimit ndërmjet botës materiale dhe shpirtërore.
- **جَبَلٍ (Jabal)** – “kodër, mal”: simbol i stabilitetit dhe qëndrueshmërisë.
- **يَأْتِينَكَ (Yateenaka)** – “do të vijnë tek ti”: simbol i përgjigjes hyjnore ndaj thirrjes së zemrës.

Në ajetin 2:269

- **يُؤْتِي (Yu'ti)** – “Ai jep”: shpreh veprimin e Zotit si dhurues, jo thjesht ndjekës i ligjeve natyrore.
- **الْحِكْمَةَ (Al-Hikmah)** – “Urtësia”: më shumë se dijë teknike, është njohje e thellë dhe e drejtë e realitetit, e lidhur me drejtësinë dhe mirëkuptimin.
- **مَن يَشَاءُ (Man Yashā')** – “Kujt të dojë”: tregon sovranitetin e Zotit në dhënien e urtësisë, që nuk është e lidhur me përpjekjet njerëzore të vetme.
- **خَيْرًا كَثِيرًا (Khayran Kathīran)** – “një dhuratë shumë të madhe”: tregon vlerën e jashtëzakonshme të urtësisë në jetë.

Përfundim i pjesës II

Tekstet e këtyre dy ajeteve janë thelbësore për të kuptuar dy fazat e udhëtimit shpirtëror: kërkimin e njohjes përmes pyetjes dhe thirrjes (ajeti 2:260), dhe dhuratën (dhënja) e urtësisë që vjen si përgjigje e Zotit (ajeti 2:269). Përzgjedhja e fjalëve dhe formulimet e zgjedhura i japin këtyre ajeteve një thellësi të madhe mistike dhe ekzistenciale që do ti eksplorojmë më tej në këtë analizë.

III. Komenti etik dhe teologjik i ajeteve 2:260 dhe 2:269

Ajeti 2:260 – Pyetja e Ibrahimit dhe siguria e zemrës

Ky ajet është një ndër kulmet më delikate të dialogut ndërmjet njeriut dhe Zotit në Kuran. Ibrahimi, megjithëse është besimtar, kërkon nga Zoti një përjetim që ta sigurojë zemrën e tij. Kjo kërkesë nuk është nga dyshimi logjik, por nga një etje e thellë për **ta parë të vërtetën** me sytë e shpirtit.

Zoti nuk e qorton për këtë kërkesë. Përkundrazi, Ai e udhëzon që të përjetojë një akt simbolik: **katër zogj që ndahen, vendosen në male dhe pastaj kthehen me thirrje**. Ky akt është i mbushur me domethënie:

Katër zogjtë si metaforë

Në leximin mistik, katër zogjtë përfaqësojnë më shumë sesa trupat fizikë:

1. Katër kapacitete të njohjes:

- Logjika (ʿaql) – mendimi analitik
- Intuita (vijdan) – njohja si nëndije apo intuita
- Përfytyrimi (khayal) – imagjinata
- Zemra (qalb) – qendra e bindjes dhe e dashurisë

2. Katër pjesët e shpirtit në traditat ezoterike:

- Nefs – vetja e ulët
- Ruh – fryma hyjnore
- Sirr – sekreti i vetëdijes
- Qalb – qendra shpirtërore (Zemra)

3. Katër drejtimet dhe përjetimet shpirtërore:

- Lindja (fillimi), Perëndimi (humbja), Jugu (pasioni), Veriu (qetësia)

4. Në psikologjinë jungiane:

- Ego, Hije (Ana e panjohur e vetes), Anima/Animus, Vetja – që të gjitha shpërndahen dhe thirren për të arritur integritetin.

Kështu, ndarja e zogjve në male është ndarja e vetes në përvojat dhe kapacitetet jetësore. Thirrja e tyre – dhe kthimi i tyre – është rikthimi i shpirtit në një njësi dhe besim. Pra, **njeriu nuk përjeton besimin e plotë pa integruar të gjitha shtresat e shpirtit dhe dijes.**

Ajeti 2:269 – Urtësia si dhuratë hyjnore

Si përmbushje dhe përgjigje e udhëtimit të shpirtit të kërkuesit, ajeti 2:269 paraqet urtësinë (mençurinë) si një dhuratë hyjnore që i jepet atij që e ka ndjekur thirrjen, i ka bashkuar pjesët e vetvetes – dhe është bërë i aftë për ta pranuar atë. Ajo është vijimësi e atij procesi që në ajetin 2;260 shfaqet me thirrjen, ndarjen dhe kthimin e katër zogjve, si metaforë e katër dimensioneve të shpirtit.

Kjo "ḥikmah" nuk është thjesht dijeni teknike apo logjikë racionale. Ajo është dije e lidhur me drejtësinë, veprimin e duhur, kuptimin e thellë dhe intuitën morale.

Prandaj, kush e ka këtë urtësi – thotë Kurani – është pasuruar me një mirësi shumë të madhe , i shfaqet **urdhëri i Zotit për dhënien e urtësisë** – një cilësi që nuk fitohet vetëm me studim, por është **dhuratë e përzgjedhur hyjnore**.

Kjo "hikmah" nuk është thjesht dijeni teknike apo logjikë racionale. Ajo është **dije e lidhur me drejtësinë, veprimin e duhur, kuptimin e thellë dhe intuitën morale**.

Prandaj, kush e ka këtë urtësi – thotë Kurani – është pasuruar me një **mirësi shumë të madhe** .

Ndërlidhja e dy ajeteve

Ajeti 2:260 është **kërkimi për të parë dhe përjetuar**; Ajeti 2;269 është **dhënia e ndriçimit dhe urtësisë (mençurisë)** si përgjigje hyjnore.

Në këtë ndërlidhje qëndron një strukturë e thellë:

- Kërkimi i sinqertë (pyetja e Ibrahimit)
- Përjetimi i misterit (thirrja e zogjve)
- Sigurimi i zemrës (qetësia e shpirtit)
- Dhurimi i urtësisë (ḥikmah)

Ajetet tjera që lidhen ngushtë me këtë temë

1. **Surja Az-Zumar 39:9** –

"A është i barabartë ai që di dhe ai që nuk di? Vetëm ata që kanë mend (ulul-albāb) përkujtojnë (reflektojnë)."

2. **Surja Āli Imrān 3:190–191** –

"Në krijimin e qiejve dhe të tokës... ka shenja për ata që mendojnë thellë... ata që përkujtojnë Zotin duke qëndruar, ulur dhe të shtrirë dhe thellohen në krijim: O Zot, Ti nuk i ke krijuar kot këta."

3. **Surja Taha 20:114** –

"Zoti im, shtoma dijeninë."

4. **Surja Al-Jumu‘ah 62:2** –

"Ai (Zoti) i dërgoi profetit një shkrim të shenjtë për t’i mësuar urtësinë dhe pastrimin."

5. **Surja An-Nahl 16:125** –

"Thirr (Lartësohu) në rrugën e Zotit me urtësi dhe fjalë të mira..."

Në këtë mënyrë, këto dy ajete formojnë një **urë** ndërmjet **etjës për njohje** dhe **dhuratës së urtësisë**, ndërmjet **kërkuesit shpirtëror** dhe **të urtit hyjnor**.

IV. Komentimi klasik dhe mistik islam

1. Komentimi klasik: Tabari, Razi dhe Ghazali

Tabari, në komentarin e tij të hershëm, thekson dimensionin literal dhe racional të ngjarjes: Ibrahimi nuk dyshon në fuqinë e Zotit, por kërkon një përjetim të drejtpërdrejtë si siguri për zemrën e tij. Zoti e përgjigjet në kërkesën e tij me një akt të dukshëm, për ta përforcuar besimin përmes shikimit – siç përforcohet zjarri nga drutë që i shtohen.

Fakhr al-Din Razi, filozof dhe teolog ash'arit, e interpreton këtë si një ngjitje nga dijenia e arsyes (ʿilm) drejt përvojës së drejtpërdrejtë (ʿiyan). Ai e quan këtë një shembull të "të mësuarit me përjetim" (taʿallum bi'l-ḥal), ku ndjenja tejkalon logjikën, por nuk e përjashton atë.

Imam Ghazali, në veprën "Iḥyaʾ ʿUlum al-Din", thekson se zemra e njeriut ka një nevojë për bindje intuitive, jo vetëm racionale. Ai e sheh këtë ajet si provë se rruga drejt urtësisë kërkon pastrimin e zemrës, përvojë të thellë dhe përulësi në kërkim.

2. Komentimi sufist: Ibn Arabi dhe Hakikati

Ibn Arabi, mjeshtër i madh i metafizikës islame, në shumë nga veprat e tij – si "Futuhat al-Makkijja" – e shpjegon këtë episod si një manifestim të një udhëtimi të brendshëm. Për të, katër zogjtë janë katër faza të vetëdijes njerëzore që kërkojnë të kthehen në unitet.

Ai bën dallimin ndërmjet:

- **Ilm al-Jaqin** – dija që vërtetohetë përmes argumentit,
- **Ajn al-Jaqin** – dija përmes shikimit dhe përjetimit,
- **Hak al-Yaqin** – dija përmes të qenurit vetë në të Vërtetën.

Ajeti 2:260 përfaqëson kalimin nga ilmi'l-yaqin te ʿajn al-yaqnn, kurse ajeti 2:269 përfaqëson dhuratën e **hak al-yaqin**, ku urtësia bëhet pasuri e brendshme dhe e qëndrueshme e shpirtit.

3. Dijet e hedhura në zemër (ʿilm laduni)

Sipas sufistëve, disa dije nuk merren nga librat, por **hidhen , nga Zoti,në zemrën e pastruar** – siç tregohet në historinë e shërbëtorit të Musait që kishte **dije nga prania Zotit (ilman min laduna)** (Kuran 18:65). Kjo është "hikmeti" e përmendur në ajetin 2:269 – që nuk është për të gjithë, por vetëm për ata që janë bërë të aftë për ta mbajtur.

Në këtë mënyrë, komentuesit klasikë dhe sufistë pajtohen se rruga drejt urtësisë hyjnore nuk është vetëm intelektuale – por një **udhëtim moral, shpirtëror dhe përjetues** që e kthen zemrën në një pasqyrë të së Vërtetës.

VII. Hermetizmi dhe Thothi

Fjalët e Thothit: thirrja, pastërtia, iniciimi

Në tekstet hermetike dhe sidomos në "Tabela e Emerald" të Thothit – të njohur ndryshe si Hermes Trismegist – shfaqet një motiv i vazhdueshëm që rezonon fuqishëm me ajetin 260 të sures Al-Bakara: **aktin e thirrjes dhe përgjigjen nga dimensioni hyjnor**.

Thothi përshkruan se njeriu, kur ka kaluar sprovat dhe është bërë i pastër në mendje dhe zemër, ka të drejtën të thërrasë. Dhe vetëm atëherë mund të hapet komunikimi me botët e larta dhe të shpërfaqet "Fjala e Pushtetit" (Fjala e Fuqishme) që jep dijen dhe transformimin.

“Kur dikush t’i ketë kaluar të gjitha provat e jashtme, thërritmëni të shfaqem nëpërmjet çelësit që u kam lënë. Pastaj unë, Nismëtarit (ndriturit), do t’i përgjigjem, do të vij nga Sallat e Perëndive të Amentit.”

Këto fjalë evokojnë saktësisht strukturën e ajetit kuranor:

-**Thirrja e Ibrahimit** është kërkesa për të parë dhe përjetuar të Vërtetën;
-**Zogjtë** janë provat simbolike;
-**Përgjigjja hyjnore** vjen pasi Ibrahimi ka treguar pastërti, bindje dhe thirrje të sinqertë.

Në Hermetizëm, “thirrja” nuk është një fjalë e zakonshme. Ajo është një **akt i shenjtë që aktivizon përgjigjen hyjnore**, por vetëm nëse është bërë:

-Me **pastërti** të plotë të zemrës dhe qëllimit;
-Nga një shpirt që ka kaluar fazat e përgatitjes;
-Me njohjen e çelësit të brendshëm – **Fjala** që hap portat.

Kjo pastërti është e dyfishtë: **etike** dhe **ontologjike**. Thothi paralajmëron:

“Mos eja tek unë i papastër në zemër apo me synime të dobëta!”

Kjo është krejtësisht e përputhshme me parimet e urtësisë islame: që **hikmeti** dhe **dija laduni** nuk u jepet atyre që nuk janë pastruar dhe që nuk kanë kaluar përmes përkushtimit.

Në shumë dorëshkrime të hermetizmit egjiptian dhe grek, iniciimi kalon përmes tri fazave:

1. **Thirrja e heshtur** – kërkimi i sinqertë.
2. **Shfaqja e Mësuesit të Brendshëm** – Thoth, ose një tjetër figurë e dijes.

3. **Fjala e Pushtetit** (Fjala e Fuqishme)– dhurimi i njohjes që transformon qenien.

Prandaj, **ajeti 2:260** mund të shihet si një formë islame e këtij modeli të vjetër:

- Kërkimi i pastër i Ibrahimit;
- Përvoja e provës (zogjtë dhe thirrja);
- Siguria e zemrës – që është **fryti i dijes së dhuruar**.

Këtu, Thothi dhe Kurani nuk janë në kundërshti – por në dy gjuhë të ndryshme shfaqin të njëjtin **arketip të thirrjes së shenjtë dhe dijes së dhënë si përgjigje për shpirtin që ka kaluar pragun.**

Çelësi që hap Sallat e Amentit dhe "Fjalët e Pushtetit" (Fjala e Fuqishme)

Në mitologjinë hermetike dhe veçanërisht në tekstet e Thothit, shpesh përmenden "Sallat e Amentit" – një realitet i brendshëm ose një botë e padukshme, ku ndodhen të Vërtetat Hyjnore dhe ku shpirti niset për të marrë njohje të ndaluar për masën e zakonshme.

Thothi thotë se për të hyrë në këto Salla, kërkohet një **çelës** – një parakusht iniciatorik që nuk është fizik, por shpirtëror:

"Kam lënë pas meje një çelës, të fshehur për ata që nuk shohin, por të dukshëm për atë që thërret me pastërti."

Ky çelës është:

- Njohje intuitive, që vjen nga brenda, jo nga arsyeja e zakonshme;
- **Përgatitje etike dhe shpirtërore**, jo vetëm studim;
- **Fjala e shenjtë (logos)** që duhet të shpërfaqet në kohën e duhur – vetëm për ata që janë të gatshëm.

Në këtë kontekst, "Fjalët e Pushtetit"(Fjala e Fuqishme) janë simbole të dijes që **jo vetëm informon (mëson), por transformon**. Ato janë të krahasueshme me: **Ism-i A'zam** në sufizëm – emri i fshehtë i Zotit që vetëm të afërmit me te mund ta shqiptojnë;

- Dija laduni – dije që nuk vjen nga jashtë, por "nga afërsia me Zotin", siç i jepet shërbëtorit të Musait në suren el-Kahf (18:65);

- Fjala krijuese në Hermetizëm dhe Kabalë – fjala që krijon, transformon dhe zbulon.

Thothi thekson se kjo fuqi nuk i jepet askujt që nuk ka kaluar më parë nëpër pastrime shpirtërore:

"Ruaje çelësin! Mos ia jep atij që nuk ka kaluar provat, që s'e ka hapur zemrën ndaj dritës."

Kjo është paralele me idenë kuranore se urtësia (hikmah) është dhuratë që u jepet vetëm atyre që janë të pajisur për ta mbajtur (2:269). Ajeti për urtësinë është vetë një **konfirmim i brendësisë** së çelësit: nuk mësohet, por **jepet**.

Në këtë mënyrë, "çelësi" është simbol i:

-Hapjes së vetëdijes së lartë,
- Gatishmërisë për të pranuar një të vërtetë që tejkalon dualitetin,
- Pranimit të udhërrëfimit jo vetëm përmes mendjes, por përmes shpirtit.

Pra, hyrja në Sallat e Amentit është analogjia hermetike e kalimit nga **ilm al-jaqin** (dija teorike) te **hak al-jaqin** (përjetimi i të Vërtetës). Në të dyja rastet, kërkohet:

-Thirrje e sinqertë;
- Pastërti e brendshme;
- Gatishmëri për t'u transformuar përmes Fjalës së Shenjtë.

Ky është **thelbi i iniciimit hermetik** dhe njëkohësisht **zemra e përvojës kuranore të Ibrahimit** – i cili, vetëm pasi bëri aktin simbolik dhe thirri, përjetoi kthimin e zogjve dhe sigurinë e zemrës së ndriçuar.

Thirrja si akt i shenjtë dhe dijedhënie për të përgatiturit

Në traditat më të hershme të Egjiptit të Lashtë, Thothi nuk ishte vetëm zot i dijes dhe shkrimit, por edhe **ndërmjetës mes rendit hyjnor (Ma'at) dhe botës njerëzore**. Ai ishte ai që baraspeshonte zemrat e të vdekurve në Sallën e Gjykimit dhe ai që regjistronte gjithçka në Librin e Jetës.

Në këtë kontekst, **thirrja tek Thothi** nuk ishte vetëm kërkim për dije, por **kërkim për rend, drejtësi dhe peshore të vërtetë**. Thirrja ndaj Thothit ishte një **ritual shpirtëror**, një akt i shenjtë që përfshinte:

-Pastrimin përmes fjalës së saktë,
- Harmonizimin me ligjin kozmik (Ma'at),
- Kuptimin e hieroglifeve të natyrës dhe shpirtit.

Thirrja bëhej shpesh përmes **formulave të fshehta** dhe **emrave të shenjtë**, që në tekstet egjiptiane janë të ngjashëm me konceptin e "Fjalës së Pushtetit"(Fjala e Fuqishme) në hermetizëm dhe "Ism-i A‘zam" në sufizëm. Disa rituale përmendin se:

“Ai që njeh emrin e fshehur të Thothit, do të kalojë i paprekur përmes portave të Amentit.”

“Përmende emrin tim tre herë rresht: Qekuete, Areliq, Volmalit.”
Kjo është pjesa kulmore. Tre emrat janë ndoshta:
Chequetet (Qekuete)– porta, mbrojtja, vula e parë.
Arelich (Arelih) – zëri, urdhri, ai që hap rrugën për thirrjen.
Volmalites (Volmalit)– trupi kolektiv i energjisë, ndoshta vetë legjioni i dritës ose manifestimi i thirrjes.

Kjo dëshmon për një **strukturë të iniciimit dhe dijes** që kërkon jo vetëm dije, por **etje për drejtësi, ekuilibër dhe përgatitje shpirtërore**.

Kështu, tradita egjiptiane e lashtë i jep dimension edhe më të thellë **metaforës së katër zogjve** të Ibrahimit, të cilët mund të përfaqësojnë edhe **katër anët e shpirtit që duhet të balancohen** për të kaluar peshoren e së Vërtetës – siç ndodhte në sallën e Ma’at-it, ku zemra e njeriut peshohej kundrejt pendës të së Vërtetës.

Kjo paralele midis ajetit 2:260 dhe mistereve të Egjiptit të Lashtë na e dëshmon fuqishëm se **thirrja është gjithnjë një akt i shenjtë që hap një botë tjetër – por vetëm për të përgatiturit.**

Në të gjitha traditat e urtësisë – nga hermetizmi, sufizmi, gnosticizmi dhe deri në urtësinë popullore – **thirrja** nuk është thjesht një kërkesë verbale. Ajo është një **akt i shenjtë**, një çelës që e vendos shpirtin në raport të drejtpërdrejtë me burimin e dijes.

Në Hermetizëm, thirrja është e mundur vetëm kur shpirtin e karakterizon **tri gjendje të njëkohshme**:

1. **Etja për të Vërtetën**, që tejkalon dëshirat e vetes (Egon);
2. **Pastërtia etike dhe shpirtërore**, që hap portat e padukshme;
3. **Gatishmëria për të ndryshuar**, për ta përballuar të Vërtetën edhe kur ajo përmbys strukturat e mendjes.

Kjo përputhet me përvojën e Ibrahimit në ajetin 2:260, i cili nuk kërkon thjesht një shpjegim, por **një shndërrim të brendshëm**, një siguri të zemrës që vetëm

përvoja hyjnore mund ta japë. Thirrja e tij nuk është vetëm e logjikës, por e shpirtit.

Në ajetin 2:269, përgjigjja e kësaj thirrjeje shfaqet në formën e **hikmetit**, e urtësisë që Zoti i jep atij që është bërë i aftë ta bartë atë. Kjo urtësi nuk është e arritshme për të gjithë, por është një **dijedhënie për të përgatiturit** – një dhuratë që përfshin njëherësh dije, ndriçim dhe përgjegjësi.

Në këtë dritë, thirrja nuk është akt që ndodh vetëm një herë. Ajo është një **ritëm i brendshëm i shpirtit kërkues**, një cikël që përfshin:

-Kërkimin;
- Përgatitjen;
- Shfaqjen e çelësit;
- Marrjen e dijes;
- Dhe kthimin në botë për ta jetuar urtësinë.

Ky cikël është përshkruar në mënyrë të ngjashme në të gjitha traditat:

-Në sufizëm si **udhëtimi nga vetja drejt Zoti dhe kthimi me njohje**;
- Në hermetizëm si **nisja për në Amenti dhe kthimi me Fjalët e Pushtetit**;
- Në filozofinë platonike si **shpella dhe drita**;
- Në psikologjinë jungiane si **udhëtimi i heroinës së brendshme (shpirtit) që përballon hijen dhe kthehet me diamantin e dijes**.

Prandaj, thirrja është një akt që ndodh vetëm kur njeriu është **gati për përgjigjen** – dhe përgjigjja nuk është gjithmonë fjalë apo informacion, por **transformim**, **dritë**, **urtësi**.

Kjo është arsyeja pse Thothi paralajmëron të mos bëhet thirrje pa u pastruar. Kjo është edhe arsyeja pse Ibrahimi përgatitet përmes një prove simbolike, dhe pse urtësia jepet vetëm "kujtdo që ai dëshiron".

Kështu, **thirrja si akt i shenjtë** është porta për dijedhënien hyjnore – jo për ta zotëruar dijen, por për **ta jetuar të Vërtetën me urtësi**.

VIII. Krahasime ndërfetare dhe ndërtradicionale

Traditat abrahamike: Judaizmi dhe Krishterimi – Thirrja, Ringjallja dhe Urtësia e Zotit

Ajeti 2:260 i sures Al-Bakara, në të cilin Ibrahimi kërkon nga Zoti një përvojë konkrete të ringjalljes për të siguruar zemrën e vet, ka paralele të thella në traditat e Judaizmit dhe të Krishterimit.

Judaizmi

Në **Tanaku apo Miqra** që përfshinë Teuratin, Nevi'imin dhe Ketuvimin (Bibla Hebraike), figura të rëndësishme profetike – si Moisiu, Elia, Jeremia – përballen me situata ku kërkojnë ose marrin konfirmim nga Zoti përmes shenjash apo përjetimesh.

-Moisiu në Eksodin 4:1–5 i kërkon Zotit një mrekulli që njerëzit ta besojnë, dhe Zoti i jep shenjën e shndërrimit të shkopit në gjarpër.
- **Gedeoni** (Shofim 6:36–40) i kërkon Zotit një provë fizike me pushimin e vesës për të konfirmuar thirrjen e tij.

Në traditën **midrashike dhe kabaliste**, kërkimi i përjetimit është pjesë e rrugëtimit shpirtëror. Kabala e sheh dijen hyjnore si **emanacion** që zbret te të zgjedhurit, por vetëm kur zemra është pastruar dhe është gati.

Koncepte si **Ruaq ha-Kodesh** (Fryma e Shenjtë), **Qokhmah** (urtësia hyjnore) dhe **Shekhinah** (prania hyjnore) janë shumë afër me atë që përshkruan Kurani në ajetin 2:269: që urtësia u jepet atyre që Zoti zgjedh, dhe është një dhuratë, jo rezultat thjesht studimi.

Në mënyrë të ngjashme me zogjtë e Ibrahimit, **Zohari** kabalistik përdor simbole të ngritjes dhe kthimit shpirtëror përmes katër botëve: **Asiyah, Jetzirah, Beriah, Axilut** – një proces që i ngjan fluturimit të shpirtit nëpër nivele të vetëdijes.

Katër botët e Kabalës dhe katër zogjtë si metaforë shpirtërore:

1. **Asiyah (Bota e veprimit / materies- Toka)** – përfaqëson veprimin konkret të Ibrahimit që ndan zogjtë dhe i vendos në male. Është bota e trupit dhe e dukshmes.
2. **Jetzirah (Bota e formës / ndjenjave apo emocineve - uji)** – përfaqëson kërkesën e Ibrahimit që zemra e tij të gjejë qetësi. Është bota e shpirtit ndijor.
3. **Beriah (Bota e krijimit hyjnor -ajri)** – përfaqëson nivelin e mendimit të lartë dhe të kuptimit të ligjeve hyjnore mbi jetën dhe vdekjen.

4. **Axilut (Bota e emanacionit / njësimit -zjarri)** – përfaqëson kthimin e zogjve me thirrjen, që është përjetimi mistik dhe ndriçimi shpirtëror.

Në këtë mënyrë, katër zogjtë mund të kuptohen si **simbol i shpirtit që ndahet dhe kalon përmes katër botëve** në ngritje, për t'u ribashkuar në një tërësi të ndriçuar përmes **thirrjes hyjnore**.

Ky sistem pasqyron edhe strukturat e tjera tradicionale si sufizmi (ʿilm – ʿajn al-jaqin – ḥak al-jaqin) dhe filozofia platonike (shpella – drita – forma e të mirës), duke treguar për një **universale të udhëtimit shpirtëror nga materia te drita hyjnore**.

Krishterimi

Në **Dhjatën e Re**, tema e **thirrjes dhe përjetimit të ringjalljes** është qendrore:

-Apostoli **Thoma** kërkon të shohë dhe të prekë Jezusin e ringjallur për të besuar. Jezusi ia plotëson kërkesën dhe i thotë: "Mos ji mosbesues, por besues." (Gjoni 20:24–29).
- Vetë Jezusi përshkruan rrugën nga dëgjimi te besimi përmes **shpalljes hyjnore dhe dhuratës së Frymës së Shenjtë** (Gjoni 16:13).

Në teologjinë mistike krishtere, **Sofia** – Urtësia Hyjnore – është një parim i përjetshëm, shpesh i përsonifikuem, që u jepet të përgatiturve si dhuratë e ndriçimit të brendshëm.

-Shën Pali në 1 Korintasve 2:6–13 flet për një urtësi që nuk është nga kjo botë, por që u jepet atyre që janë të pjekur shpirtënisht.
- **Shën Gjoni i Kryqit**, **Mjeshtri Eckhart** dhe **Katerina e Sienës** përshkruajnë përjetime mistike të ngjashme me të Ibrahimit – ku thirrja vjen nga thellësia e shpirtit dhe përgjigjja është e ndriçuar, jo e konceptuar logjikisht.

Në simbolikën e krishterë, **shpendët** janë shpesh përfaqësues të shpirtit, të Frymës së Shejtë, apo të shpërndarjes dhe rikthimit të dashurisë hyjnore. Kështu, katër zogjtë mund të lexohen si një metaforë universale për shpërbërjen dhe rindërtimin e unit shpirtënor që kërkon kontakt me Zotin.

Në të dyja traditat, **ringjallja** nuk është vetëm një ngjarje e ardhshme, por një **transformim i vetëdijes** që ndodh në këtë jetë përmes dijes së brendshme, frymëzimit dhe **pranisë hyjnore** – të njëjtat shtylla që shfaqen në ajetet 2:260 dhe 2:269.

Kështu, Kurani, Bibla Hebraike dhe Ungjijtë ndajnë një arketip të përbashkët: **njeriu kërkon, Zoti i përgjigjet përmes përvojës së ndriçimit, dhe urtësia jepet si dhuratë e përzgjedhur për ata që janë përgatitur në shpirt.**

Budizmi – Paqja e zemrës dhe urtësia e zbuluar

1. Kërkimi për përjetim si rrugë e sigurisë së brendshme

Në Budizëm, theksi vihet te përvoja personale dhe përjetimi i drejtpërdrejtë i së vërtetës, jo te besimi i verbër apo thjesht studimi teorik. Kjo është shumë e ngjashme me kërkesën e Ibrahimit në ajetin 2:260, ku ai kërkon një përvojë konkrete që i jep siguri në zemër.

Në "Kalama Suta", Buda këshillon të mos besohet vetëm nga thjesht dëgjimi apo autoriteti, por të kërkohet vetëdija dhe konfirmimit personalisht:

“Mos e pranoni një doktrinë vetëm se është shkruar, por pasi ta keni parë vetë se ajo çon në mirësi dhe urtësi, atëherë ndiqeni.”

2. Theravada – Urtësia si fryt i disiplinës dhe meditimit

Theravada është tradita më e vjetër e Budizmit, që thekson përparimin gradual përmes tre shtyllave kryesore:

- **Sila** (moraliteti dhe pastërtia e sjelljes),
- **Samadhi** (përqendrim dhe qetësi mendore përmes meditimit),
- **Panna** (urtësia e lindur (e mbrrime) nga ky përqendrim dhe pastërti).

Ky rrugëtim përputhet me kushtet për marrjen e urtësisë si dhuratë në ajetin 2:269. Në Theravada, urtësia nuk është thjesht rezultat i dijes teorike, por fryt i një jete të pastër dhe shpirtërore.

3. Zen – Zgjimi i menjëhershëm përmes përvojës së beftë (aty përatyshme)

Zen, një shkollë e Budizmit Mahajana, thekson përvojën e **Satori** – ndriçimin e beftë, të menjëhershëm dhe pa ndërmjetësime fjalësh apo koncepteve.

Në Zen, e vërteta **nuk mësohet**, por **përjetohet** direkt përmes heshtjes, pyetjeve paradoksale (koan) dhe vëmendjes së thellë.

Ky përjetim i menjëhershëm dhe shpërthyes është i ngjashëm me "thirrjen" e zogjve në ajetin 2:260, që simbolizon rikthimin në një njohje të brendshme, mistike dhe të drejtëpërdrejtë.

4. Katër zogjtë dhe Katër Bazat e Vetëdijes (Satipatthana)

Simbolika e katër zogjve në ajetin 2:260 mund të krahasohet me **Katër Bazat e Vetëdijes** në Budizëm:

Zogu	Satipatthana	Përshkrim
1	Kaja (trupi)	Vëzhgimi i trupit dhe veprimeve
2	Vedana (ndjesitë)	Përjetimi i ndjenjave dhe emocioneve
3	Citta (mendja)	Gjendja mendore dhe përqendrimi (fokusimi)
4	Dhamma (ligjet universale)	Vëzhgimi i fenomeneve dhe ligjeve shpirtërore

Në këtë kuptim, zogjtë simbolizojnë **ndarjen e vetëdijes për ta vëzhguar dhe kuptuar më mirë**, dhe pastaj kthimin e saj në një njohje të plotë përmes thirrjes (koncentrimit).

5. Urtësia si ndriçim i brendshëm pa ego

Në Budizëm, urtësia është një ndriçim që lind kur **egoja dhe dëshirat zhduken**, duke zbuluar natyrën e vërtetë të realitetit.

Në këtë kuptim, urtësia është një **dhuratë e hapësirës dhe zbrazëtisë**, jo një përvetësim intelektual. Ajo është shumë afër nocionit të "hikmah" (urtësisë hyjnore) që përmendet në ajetin 2:269.

Përfundim lidhur me Budizmin

Budizmi, nëpërmjet mësimeve të Theravada-s dhe Zen-it, pasqyron fuqishëm temat e ajeteve 2:260 dhe 2:269: **një udhëtim nga ndarja drejt ribashkimit, nga dyshimi dhe kërkimi drejt paqes së brendshme dhe urtësisë që dhurohet vetëm pas një përvoje të vërtetë shpirtërore.**

Hinduizmi – Njohja e brendshme dhe dhurata e urtësisë hyjnore

1. Kërkimi i njohjes së vërtetë në Hinduizëm

Në Hinduizëm, udhëtimi shpirtëror është kërkimi i **Atman** (Vetës së vërtetë) dhe bashkimi i saj me **Brahman** (Realiteti i Përjetshëm, Hyjnia Absolute). Ky proces kërkon më shumë se njohuri intelektuale; kërkon përjetim të brendshëm dhe shpërthim ndriçimi.

Kjo korrespondon me kërkesën e Ibrahimit në ajetin 2:260, që kërkon një përvojë konkrete të ringjalljes, si një mënyrë për të kuptuar realitetin në thellësi.

2. Dhurata e Urtësisë (Jnana) dhe Shpëtimi (Moksha)

Në shumë shkrime hindu, veçanërisht në Upanishadat, **Jnana** (dija e thellë, urtësia hyjnore) është dhuratë që vjen përmes **Shaktit** hyjnore dhe përpjekjes së sinqertë për njohje.

- **Jnana Yoga** është rruga e njohjes dhe meditimit për të arritur ndriçimin.
- Ajeti 2:269, që flet për dhurimin e urtësisë nga Zoti për ata që plotësojnë kushtet e duhura, mund të krahasohet me dhurimin e **Jnana** nga Hyjnia në Hinduizëm.

3. Katër zogjtë dhe katër nivelet e njohjes

Simbolika e katër zogjve që ndahen dhe kthehen mund të lidhet me katër nivelet e njohjes shpirtërore në Hinduizëm:

Zogu	Niveli i njohjes	Përshkrimi
Zogu 1	**Sravana** (dëgjimi)	Dëgjimi dhe mësimi i doktrinave të shenjta
Zogu 2	**Manana** (reflektimi)	Mendimi dhe analizimi i asaj që është dëgjuar
Zogu 3	**Nididhyasana** (meditimi)	Meditimi i thellë për të përvetësuar njohurinë
Zogu 4	**Samadhi** (bashkimi i përjetuar)	Përvoja direkte e realitetit hyjnor, ndriçimi

Kthimi i zogjve simbolizon kthimin në një njohje të plotë dhe të bashkuar, ashtu si përvoja e njohjes direkte në Samadhi.

4. Roli i Shaktit dhe pastërtia e zemrës

Në Hinduizëm, për të marrë **Jnana** duhet që **kura (pastrimi) e zemrës** të jetë e pastër dhe të ketë përkushtim të plotë, siç përmendet edhe te Thothi: "mos eja tek unë pa u plotësuar me dituri, i papastër në zemër apo me synime të dobëta."

Kjo korrespondon me kushtet e përmendura në ajetin 2:269 për dhënien e urtësisë.

5. Urtësia si njohje e vetëdijes hyjnore

Në Upanishada, urtësia është njohja e vetëdijes hyjnore brenda vetes, përtej ego-s dhe identitetit të ngurtë. Ajo është një lloj ndriçimi që hap portën e ringjalljes shpirtërore, duke ndërlidhur thellësisht me përmbajtjen e ajeteve tona.

Përfundim lidhur me Hinduizmin .

Hinduizmi pasqyron thelbin e ajeteve 2:260 dhe 2:269 përmes rrugës së njohjes së thellë, pastërtisë së zemrës dhe dhuratës hyjnore të urtësisë, duke u fokusuar në përvojën e brendshme si çelës për ringjalljen shpirtërore.

Taoizmi – Rrjedha e natyrshme dhe harmonizimi me urtësinë hyjnore

1. Filozofia e Tao dhe rrjedha e natyrshme (Vu Vei)

Në Taoizëm, koncepti kryesor është **Tao** – Rruga, Principi i Përgjithshëm që rregullon gjithçka në univers. Tao nuk mund të përshkruhet plotësisht me fjalë, por është përjetuar përmes harmonizimit me rrjedhën natyrore të jetës.

Parimi i **Vu Vei** (veprim pa forcë, veprim i rrjedhshëm) është mënyra për të jetuar në harmoni me Tao-n, duke lejuar që gjithçka të ndodhë në mënyrën e duhur, pa kundërshtim.

Kjo lidhet me ajetin 2:260, ku zogjtë ndahen e kthehen në mënyrë natyrale, si një metaforë për kthimin në një gjendje të ekuilibruar të vetëdijes dhe përvojës hyjnore.

2. Urtësia si spontanitet dhe njohje e thellë

Në Taoizëm, urtësia nuk është një rezultat i dijes së grumbulluar apo analizës intelektuale, por një **njohje spontane dhe intuitë e rrjedhës së jetës**.

Ajeti 2:269, që flet për dhënien e urtësisë si dhuratë për ata që janë të pastër dhe të përgatitur, korrespondon me konceptin taoist të pastërtisë së brendshme dhe pranimit të natyrës së vërtetë.

3. Katër zogjtë dhe katër elementët bazë

Simbolika e katër zogjve mund të krahasohet me katër elementët bazë të Taoizmit (**Tokë, Ujë**, **Zjarr, Ajër**), ose me katër nivelet e zhvillimit shpirtënor që përputhen me harmoni dhe kthim në Tao.

Kthimi i zogjve mund të shihet si kthimi në burimin, në Tao-n e pakushtëzuar.

4. Meditimi Taoist dhe përvoja e "Përkushtimit të Gjithëpërfshirjes"

Përvoja mistike taoiste thekson përkushtimin e thellë në qetësinë dhe boshllëkun ku lind urtësia e vërtetë, e cila nuk mund të përjetohet përmes fjalëve, por vetëm përmes përvojës.

Ky është një paralel i fortë me thirrjen e zogjve në ajetin 2:260, si një simbol për rikthimin në një gjendje mistike dhe të përbashkët.

Përfundim - Taoizmi

Taoizmi, me theksin e tij në rrjedhën spontane dhe harmoninë me natyrën, pasqyron thelbin e ajeteve 2:260 dhe 2:269: kthimi në një urtësi të brendshme, dhuratë për ata që kanë pastruar zemrën dhe janë të gatshëm për njohje të thellë.

Zoroastrizmi – Lufta e dritës dhe urtësia hyjnore

1. Dualizmi i Dritës dhe Errësirës

Në Zoroastrizëm, universi përshkruhet si një betejë midis **Ahura Mazda** (Zoti i dritës dhe urtësisë) dhe **Angra Mainyu** (fuqia e errësirës dhe kaosit). Kjo luftë është simbolike e procesit të pastrimit shpirtëror dhe zgjedhjes së udhës së dritës.

2. Ringjallja shpirtërore dhe pastrimi

Zoroastri përmend një koncept të ringjalljes së shpirtit dhe trupit në fund të kohërave, ku drejtësia dhe urtësia triumfojnë mbi errësirën. Kjo është një paralelizëm i fuqishëm me ajetin 2:260 dhe kërkesën për përvojë të drejtpërdrejtë dhe njohje të thellë.

3. Urtësia dhe Zoti i Diturisë

Ahura Mazda është gjithashtu Zoti i **Asha** – rendit, së drejtës dhe dijes së saktë. Dhurata e urtësisë për ata që janë të pastër në zemër (si në ajetin 2:269) përputhet me përshkrimin zoroastrian të ndriçimit shpirtëror.

4. Simbolika e katër zogjve dhe katër elementët

Në disa interpretime, katër zogjtë mund të lidhen me katër elementët e natyrës (**tokë, ujë, zjarr, ajër**), që janë të pranishëm edhe në doktrinën zoroastriane dhe simbolizojnë rendin e gjithësisë (universal).

Përfundim - Zoroastrizmi

Zoroastrizmi, me theksim në luftën midis dritës dhe errësirës dhe dhuratën e urtësisë hyjnore, është një traditë që pasqyron dhe pasuron kuptimet e ajeteve 2:260 dhe 2:269.

Gnosticizmi – Njohja e fshehtë dhe ringjallja shpirtërore

1. Gnose: Njohja shpirtërore si çelës i shpëtimit

Në qendër të Gnosticizmit qëndron koncepti i **gnosis** — njohja e drejtpërdrejtë dhe e brendshme e realitetit hyjnor. Kjo njohje nuk është intelektuale, por një përvojë mistike që çliron shpirtin nga errësira dhe materialiteti.

Ky koncept lidhet me ajetin 2:260, ku kërkohet një përvojë konkrete – ringjallja, që simbolizon ndriçimin dhe zgjerimin e vetëdijes.

2. Katër zogjtë dhe katër fazat e shpirtit

Zogu	Faza e Shpirtit	Përshkrimi
1	Kthimi nga e papastërtia	Largimi nga errësira dhe padija
2	Ndërgjegjësimi	Fillimi i njohjes së brendshme
3	Ndriçimi	Hapja e zemrës dhe vetëdijes
4	Bashkimi me burimin	Rikthimi në dritën hyjnore

Kjo pasqyron thirrjen në ajetin 2:260 dhe dhurimin e urtësisë në ajetin 2:269, ku vetëm të përgatiturit e meritojnë këtë dhuratë.

3. Roli i Demiurgut dhe pastërtia e brendshme

Gnostikët dallojnë midis Zotit të lartë, të vërtetë, dhe Demiurgut – krijuesit material që shpesh lidhet me errësirën dhe pengesën për njohjen shpirtërore.

Për të marrë **gnosis**, njeriu duhet të pastrohet nga ndikimet e materialitetit dhe egoizmit, një ide që korrespondon me kushtet e ajetit 2:269 për pastërtinë e zemrës dhe sinqeritetin.

4. Thirrja si akt mistik dhe iniciim

Në shumë tekste gnostike, thirrja për njohje është një akt i shenjtë që hap portat e njohjes së thellë dhe ringjalljes shpirtërore. Kjo është shumë afër thirrjes së zogjve në ajetin 2:260, që simbolizon thirrjen mistike për kthim në burim.

Përfundim – Gnosticizmi

Gnosticizmi ofron një kuptim të thellë dhe mistik për ajetet 2:260 dhe 2:269, duke i lidhur me konceptin e njohjes së fshehtë dhe rrugën shpirtënore drejt ringjalljes dhe urtësisë hyjnore.

Hermetizmi – Njohja e vetes dhe dhurata e dritës hyjnore

1. "Ashtu si është lart, ashtu është edhe poshtë": parimi i njohjes së thellë

Një nga formulat më të famshme të Hermetizmit është:
"Ashtu si është lart, ashtu është edhe poshtë" – që nënkupton se njeriu përmban në vetvete një pasqyrim të të gjitha niveleve të ekzistencës.

Ky parim përputhet me **procesin e udhëtimit nga dyshimi te besimi**, nga "si ringjall Zoti të vdekurit" (2:260) te **dhënia e urtësisë si dhuratë hyjnore** (2:269). Ajo që ndodh në botën e jashtme është reflektim i gjendjes së brendshme.

2. Gnosis dhe "Zëri i Mendjes së Lartë"

Në tekstet hermetike, si "Korpus Hermetikum", shfaqet shpesh **"Nous"** – Mendja Hyjnore – që i flet njeriut të përgatitur në zemër. Ky "zë i brendshëm" është shumë afër simbolikës së thirrjes së zogjve që "i kthehen" Ibrahimit.

Zogjtë mund të interpretohen edhe si **forca mendore e shpirtënore** që, të shpërndara nëpër male (ose nivele të ekzistencës), i përgjigjen thirrjes së vetëdijes që zgjohet.

3. Katër elementët, katër forcat shpirtënore

Hermetizmi përdor simbolikën e katër elementëve (**tokë, ujë, ajër, zjarr**), dhe në një nivel më të brendshëm ato përfaqësojnë edhe **katër virtytet shpirtënore** që duhen bashkuar për të arritur urtësinë:

- **qëndrueshmëri (tokë),**

- dëlirësi (ujë),

- ndriçim (zjarr), dhe

- frymëzim (ajër).

Kjo është një paralele e qartë me **katër zogjtë** në ajetin 2:260 dhe me **kushtet për urtësi** në 2:269.

4. Iniciimi dhe heshtja e shenjtë

Në Hermetizëm, **fjalët e pushtetit (fuqisë) nuk jepen për këdo**. Njeriu duhet të përgatitet përmes **pastërtisë, vëzhgimit, heshtjes dhe përkushtimit**. Tekstet flasin për një **iniciim të brendshëm**, ku Zoti i flet njeriut nga brenda tij (mesazhe nga Brenda), jo përmes dëgjimit të zakonshëm.

Kjo përputhet me **kërkesën për përvojë të drejtpërdrejtë**, që Ibrahimi kërkon nga Zoti, dhe që shfaqet si "siguri e zemrës".

5. Dhurata e Urtësisë dhe Qenia e Ringjallur

Në Hermetizëm, **njeriu i urtë (mençur) është një njeri i ringjallur (në aspektin shpirtnor)**, jo në trup, por në mendje dhe frymë. Ai ka vdekur ndaj iluzioneve të botës dhe ka rilindur me dritën e njohjes.

Ky është kuptimi më i afërt me **dhuratën e urtësisë (mençurisë) në ajetin 2:269** – që nuk është rezultat i arsimimit të jashtëm, por përzgjedhje hyjnore për ata që kanë kaluar udhëtimin (ndriçimin – iluminimin) e brendshëm.

Përfundim - Hermetizmi

Hermetizmi, si një traditë e lashtë që bashkon njohjen hyjnore me transformimin e vetes, ofron një dritare të fuqishme për të kuptuar ajetet 2:260 dhe 2:269. Ai na kujton se **ajo që kërkohet nga lart, mund të zgjohet vetëm përmes një zgjimi të brendshëm**, dhe se **urtësia është dritë që zbret vetëm mbi zemrat që janë të gatshme ta mbajnë atë**.

Pitagora – Numri, harmonia dhe pastrimi i shpirtit

1. Numri si themeli i gjithësisë dhe urtësisë

Pitagora dhe shkolla e tij mësuan se **numrat nuk janë vetëm një mjet për matje**, por vetë **struktura e realitetit**. Gjithçka që ekziston – nga yjet deri te shpirti i njeriut – është e ndërtuar sipas **harmonisë numerike**.

Në këtë kontekst, urtësia (hikmah), që në ajetin 2:269 jepet si dhuratë hyjnore, mund të kuptohet si **përputhje me rendin e brendshëm të gjithësisë** – si një **balancë e saktë** ndërmjet mendjes, shpirtit dhe ligjeve të natyrës.

2. Katërshja hyjnore dhe simbolika e katër zogjve

Një nga shenjat më të rëndësishme pitagorike ishte **tetrakti** – figura e ndërtuar nga shuma 1+2+3+4 = 10 – që përfaqësonë **rendin kozmik, harmoninë dhe tërësinë**.

Katër zogjtë në ajetin 2:260 mund të interpretohen në mënyrë pitagorike si **elementë të shpirtit që duhet të harmonizohen** për t'u kthyer te burimi i tyre hyjnor. Thirrja që u bën Ibrahimi zogjve mund të shihet si **krijimi i harmonisë së brendshme**, që bën që fragmentet e shpërndara të shpirtit të kthehen në një tërësi.

3. Pastrimi i shpirtit përmes dijeve dhe përmbajtjes

Pitagorikët praktikonin **heshtjen, përmbajtjen dhe mësimin e përulur** si mjete për të **pastruar shpirtin** nga ndotjet trupore dhe pasionet. Urtësia, sipas tyre, nuk arrihet përmes të folurit të tepërt, por përmes **braktisjes së iluzioneve dhe pranimit të së vërtetës**.

Kjo është në rezonancë të plotë me ajetin 2:269, ku urtësia nuk i jepet kujtdo, por vetëm atij që është **i pastër në zemër dhe mendim**, dhe që është **përgatitur** për të marrë këtë dhuratë.

4. Muzika e sferave (rruzujve) dhe drita e shpirtit

Pitagora na mësonë se **planetet dhe yjet prodhojnë një muzikë të padëgjueshme**, të quajtur **muzika e sferave (rruzujve)**, e cila është shprehje e harmonisë universale. Ai besonte se **shpirti njerëzor mund ta ndiejë këtë muzikë kur është në gjendje të pastër**.

Kjo është e lidhur me idenë e **thirrjes së brendshme** – të zogjve që i kthehen Ibrahimit në ajetin 2:260, si dhe me **udhëzimin e përtejshëm** që vjen nga Zoti përmes urtësisë (2:269).

Përfundim - Pitagora

Në traditën pitagorijane, urtësia është përputhje me një rend të përjetshëm, një **dritë që zbret në një shpirt të përgatitur**, jo thjesht vetëm dije që grumbullohet. Ky vizion është jashtëzakonisht afër shpirtit të ajeteve 2:260 dhe 2:269, ku **njohja e Zotit ndodh përmes pastrimit, harmonizimit dhe përjetimit të drejtpërdrejtë të dritës së Tij**.

Platoni – Bota e ideve dhe ringjallja e shpirtit drejt dijes së përjetshme

1. Teoria e botës së ideve dhe kërkimi për të Vërtetën

Platoni zhvilloi një nga konceptet më të thella në filozofinë perëndimore: **teorinë e ideve**. Sipas tij, bota që ne shohim me shqisa është vetëm një **hije e së vërtetës**, ndërsa bota e vërtetë është ajo **e ideve të përjetshme**, të cilat janë të padukshme, por të kuptueshme për shpirtin.

Ajeti 2:260 mund të shihet si udhëtimi i shpirtit nga **hija e dyshimit** drejt përjetimit të së vërtetës absolute – përvojës konkrete të **"si ringjall Zoti të vdekurit"**. Kjo ngjan me **shpëtimin e shpirtit nga shpella** në alegorinë e famshme të shpelles së Platonit.

2. Ringjallja e shpirtit përmes dijeve të brendshme

Sipas Platonit, **mësimi nuk është marrje e dijes së re**, por **kujtesë e asaj që shpirti ka ditur më parë** në botën e ideve. Kjo **anamnezë** – ose kujtim i dijes së harruar – është një lloj **ringjalljeje e shpirtit**, që është e ngjashme me përvojën e thirrjes hyjnore në ajetin 2:260.

Në këtë kuptim, urtësia (hikmah) e ajetit 2:269 është jo thjesht dije racionale, por një **dritë që zbulon thelbin e së vërtetës së përjetshme**, që ka qenë gjithmonë e pranishme në thellësinë e shpirtit.

3. Filozofi si njeriu që sheh dritën dhe rikthehet për të udhëhequr

Në veprën "Republika", Platoni përshkruan **filozofin si të vetmin që është ngritur nga shpella**, ka parë dritën e së Vërtetës (të Mirës absolute) dhe kthehet për të udhëzuar të tjerët, megjithëse shpesh refuzohet ose keqkuptohet.

Kjo i ngjan figurës së njeriut të urtë në ajetin 2:269: **"Atij që i është dhënë urtësia, me të vërtetë i është dhënë mirësi e madhe."** Ai është i ndriçuar, dhe për këtë arsye, ka një detyrë ndaj të tjerëve.

4. Katarsisi – pastrimi dhe përgatitja për njohje

Një temë thelbësore tek Platoni është **katarsisi** – pastrimi i shpirtit përmes përmbajtjes, etikës dhe filozofisë, për ta bërë atë të denjë për të vërtetën.

Ky pastrim korrespondon me kushtet e pastërtisë dhe përgatitjes së zemrës në ajetin 2:269 dhe me urdhrin që Ibrahimi mori për të **ndërmarrë një veprim simbolik** (katër zogjtë) që kërkonte vëmendje, përkushtim dhe pastërti.

5. E Mira (Mirësia) – burimi i gjithçkaje

Për Platonin, **"E Mira" (to Agaton)** është burimi i çdo njohjeje dhe ekzistence – një ide që i ngjan **emrit të Zotit** në traditat abrahamike. Pa këtë Dritë të së Mirës, asgjë nuk mund të njihet apo të ekzistojë. Është kjo Dritë që zbulohet vetëm atyre që janë gati – ashtu siç zbulohet urtësia e ajetit 2:269.

Përfundim - Platoni

Platoni ofron një kuadër filozofik që e ndihmon kërkuesin e së vërtetës të kuptojë se **njohja është një udhëtim i shpirtit nga hijet drejt dritës**, dhe se **dija e vërtetë është ndriçim, jo thjesht informacion**. Ajetet 2:260 dhe 2:269 mund të lexohen si përshkrim i këtij udhëtimi të ndriçimit – fillimisht përmes pyetjes dhe veprimit simbolik, dhe më pas përmes dhuratës së urtësisë nga Zoti për ata që janë të përgatitur.

SHTOJCË :

Filozofia Klasike – Pitagora dhe Platoni

Pitagora – Numri, harmonia dhe pastrimi i shpirtit

1. Numri si themeli i gjithësisë dhe urtësisë

Pitagora dhe shkolla e tij na mësuan se numri nuk është vetëm një mjet për matje, por vetë struktura e realitetit. Gjithçka që ekziston – nga yjet deri te shpirti i njeriut – është e ndërtuar sipas harmonisë numerike.

Në këtë kontekst, urtësia (hikmah), që në ajetin 2:269 jepet si dhuratë hyjnore, mund të kuptohet si përputhje me rendin e brendshëm të gjithësisë – si një balancë e saktë ndërmjet mendjes, shpirtit dhe ligjeve të natyrës.

2. Katërshja hyjnore dhe simbolika e katër zogjve

Një nga shenjat më të rëndësishme pitagorike ishte **tetrakti** – figura e ndërtuar nga shuma 1+2+3+4 = 10 – që përfaqësonte rendin kozmik, harmoninë dhe tërësinë.

Katër zogjtë në ajetin 2:260 mund të interpretohen në mënyrë pitagorijane si elementë të shpirtit që duhet të harmonizohen për t'u kthyer te burimi i tyre hyjnor.

3. Pastrimi i shpirtit përmes dijeve dhe përmbajtjes

Pitagorjanët praktikonin **heshtjen, përmbajtjen dhe mësimin e përulur** si mjete për të pastruar shpirtin nga ndotjet trupore dhe pasionet.

4. Muzika e sferave dhe drita e shpirtit

Pitagora mësoi se planetet dhe yjet prodhojnë një muzikë të padëgjueshme, të quajtur muzika e sferave (rruzujve), e cila është shprehje e harmonisë universale.

5. Përfundim

Në traditën pitagorijane, urtësia është përputhje me një rend të përjetshëm, një dritë që zbret në një shpirt të përgatitur, jo thjesht dije që grumbullohet.

Platoni – Bota e ideve dhe ringjallja e shpirtit drejt dijes së përjetshme

1. Teoria e botës së ideve dhe kërkimi për të Vërtetën

Platoni zhvilloi teorinë e ideve, sipas së cilës bota shqisore është hije e së vërtetës, ndërsa bota e vërtetë është ajo e ideve të përjetshme.

2. Ringjallja e shpirtit përmes dijeve të brendshme

Mësimi është kujtesë e shpirtit për dijen e harruar – një ringjallje e shpirtit. Kjo përputhet me kërkesën e Ibrahimit për përvojë konkrete në ajetin 2:260.

3. Filozofi si njeriu që sheh dritën

Filozofi ka parë të vërtetën dhe kthehet për të udhëzuar të tjerët – si njeriu që ka marrë urtësinë në ajetin 2:269.

4. Katarsisi – pastrimi dhe përgatitja për njohje

Pastrimi shpirtëror është kusht për të parë të vërtetën – në përputhje me kërkesat për pastërti në ajetin 2:269.

5. E Mira (Mirësia) – burimi i gjithçkaje

E Mira (to Agaton) është burimi i ekzistencës dhe njohjes, që ngjan me dritën e Zotit në Kuran.

6. Përfundim

Platoni përshkruan njohjen si udhëtim të shpirtit nga hijet drejt dritës – një vizion i afërt me urtësinë si dhuratë hyjnore.

Filozofia Perenis – Urtësia e përjetshme në dritën e ajeteve 2:260 dhe 2:269

1. Çfarë është *Philosophia Perennis*? - PERENIA

"Filozofia Perenis" është një term që i atribuohet shpesh **Agostino Steuco-s** (shek. XVI), por rrënjët e saj shkojnë shumë më thellë, që nga Hermetizmi,

Pitagora, Platoni, Upanishadet, dhe teologjia islame por formen e plotë e mori nga Lajbnici. Kjo filozofi thot se **një e vërtetë e përjetshme** – një **Urtësi Hyjnore** – është e pranishme në zemrën e të gjitha traditave të vërteta shpirtërore, megjithëse e shprehur në forma të ndryshme.

2. Zoti si Burim i vetëm i Dritës, Diturisë dhe Jetës

Në këtë vizion, Zoti është **burimi i të gjithë ekzistencës dhe të gjithë diturisë**, dhe urtësia nuk është produkt i arsyes njerëzore, por një **rrezatim i së Vërtetës Hyjnore** në mendjen dhe zemrën e njeriut. Ajeti 2:269 e pohon drejtpërdrejt këtë:

"Ai i jep urtësinë kujt të dojë. Kujt i është dhënë urtësia, me të vërtetë i është dhënë mirësi e madhe."

Ky është thelbi i *filozofisë së përjetshme*: **urdhëri hyjnor që bëhet njohuri e brendshme për të përgatiturin**.

3. Nga kërkimi te përjetimi – rruga që përshkon ajeti 2:260

Ajeti 2:260, ku Ibrahimi kërkon **siguri të zemrës**, mishëron fillimin e rrugës shpirtërore: **kërkesa**, **pyetja**, **dyshimi i pastër**. Por përgjigjja e Zotit nuk vjen përmes sqarimit teorik – por përmes një **veprimi simbolik** që të çon në përjetim: katër zogj që kthehen me thirrje.

Në kontekstin e Filozofisë Perenis, kjo është një **shkallë iniciatike**:

- **Ilm al-Yaqin** – dije racionale;
- **Ayn al-Yaqin** – shikim i së vërtetës;
- **Hak al-Yaqin** – përjetim i së Vërtetës.

Kjo rrugë është një **universale shpirtënore**, e pranishme në sufizëm, budizëm, hermetizëm, dhe te mistikët e çdo tradite.

4. Figura e Njeriut të Urtë në të gjitha traditat

Në filozofinë perenis, ekziston një ide që të gjithë **mësuesit e mëdhenj shpirtërorë** – nga Lao Tse dhe Konfuci, te Krishti, Muhamedi, Buda dhe Zaratustra – janë **manifestime të një burimi të vetëm të dritës**. Të gjithë shpallin urtësinë, secili sipas kohës, vendit dhe gjuhës së popullit të vet.

Ajeti 2:269 e përforcon këtë ide: urtësia **nuk është privilegj kulturor apo kombëtar**, por dhuratë që u jepet atyre që janë të gatshëm – **pa kufij gjeografikë apo historikë**.

5. Simbolika e katër zogjve – në dritën e Urtësisë së Përjetshme

Sipas interpretimit të filozofisë perenis, katër zogjtë janë katër aspekte të qenies që duhet të harmonizohen:

- **Trupi** (materia)
- **Mendja** (logjika)
- **Zemra** (intuita)
- **Shpirti** (përjetimi i dritës)

Thirrja e tyre është **fjalë e pushtetit (fuqisë)**, që i bashkon dhe i ngjall – po ashtu si te Hermetizmi dhe fjalët e Thothit. Vetëm njeriu që thërret me zë të pastër, në një **gjuhë të brendshme**, i sheh ata të kthehen.

6. Qendra e të gjitha urtësive

Filozofia Perenis synon **unitetin thelbësor të traditave** – të gjitha synojnë njohjen e vetes dhe njohjen e Zotit. Kjo përputhet me hadithin profetik:

"Kush e njeh veten, e ka njohur Zotin."

Po ashtu, përputhet me mësimet e Platonit, Upanishadeve dhe Tao Te Ching-ut. Kjo njohje, siç pohon ajeti 2:269, **është mëshirë dhe mirësi e madhe**, dhe **jo rezultat i thjeshtë i mësimeve njerëzore**, por **dhuratë që vjen nga një burim më i lartë**.

Shamanizmi – Zogjtë si shpirtra udhërrëfyes dhe thirrja e ringjalljes së brendshme

1. Udhëtimi i shpirtit dhe ndërmjetësimi mes botëve

Në shumë tradita shamanike (siberiane, amerikano-veriore, turke, mongole, edhe shqiptare në formë të fragmentuar), shamani është ai që **udhëton në botët e**

padukshme – nëpërmes ekstazës, vizioneve dhe riteve të thirrjes. Ky udhëtim shpirtëror është i mundur përmes një "vdekjeje simbolike" dhe një **ringjalljeje iniciatike** – krejt si përvoja që kërkon Ibrahimi në ajetin 2:260: **jo shpjegim, por përjetim të jetës pas vdekjes**.

2. Zogjtë si simbole të shpirtit dhe udhëtimit në botën tjetër

Zogu në shamanizëm është shpesh **shpirt-udhërrëfyesi kryesor**, për disa arsye të fuqishme:

- Fluturon ndërmjet botëve (Tokës dhe Qiellit), si ndërmjetësues;
- Ka një shikim të mprehtë dhe një "thirrje" që zgjon forca shpirtënore;
- Çdo lloj zogu ka energji dhe "fuqi shpirtënore" të veçantë (shqiponja për fuqinë hyjnore, korbi për urtësinë e errët, lejleku për rigjenerimin, etj.)

Në këtë kuptim, **katër zogjtë e Ibrahimit** mund të shihen si **katër forma shpirtrash ose energjish arketipale** që janë ndarë, por përmes thirrjes (zërit të shenjtë), **kthehen në unitet**. Ky është përkthimi shamanik i **shpërbërjes së unitetit dhe rivendosjes së harmonisë** – një akt thelbësor i shërimit dhe transformimit.

3. Thirrja si akt magjik dhe shenjtëror

Në shamanizëm, **thirrja** (qoftë me daulle, këngë të shenjta, ose mantrime) është mjeti për të **thyer perden ndërmjet botëve**. Nuk është thjesht zë, por **fuqi krijuese**, që ngjan me fjalët e Thothit ose urtësinë e ajetit 2:269. Vetëm ai që ka pastruar zemrën, që ka kaluar sprova të thella, mund të thërrasë me një zë që **zgjon shpirtin dhe risjell jetën**.

Në këtë mënyrë, thirrja e Ibrahimit në ajetin 2:260 është një **akt shamanik i përsosur** – ai vetëm nuk i ndan zogjtë, por përgatit vendin, ngrit malet (shkallët drejt qiellit) dhe **thërret**, jo me mendje, por me zemër.

4. Roli i dhuratës së urtësisë në shamanizëm

Shamani nuk është ai që mëson nga librat, por **ai që ka marrë dhuratën nga shpirtrat**, nga Perëndia, ose nga një iniciator i padukshëm. Kjo i ngjan asaj që thotë ajeti 2:269:

"Urtësia i jepet atij që do Zoti, dhe kush e merr, ka marrë mirësi të madhe."

Në shumë mite shamanike, shpesh është një **shqiponjë ose korb** që i sjell shamanit një "kockë" ose një "emër të shenjtë" – që përfaqëson njohurinë. Ky është ekuivalenti i **hikmah** – një **fuqi urtie që nuk buron nga logjika njerëzore**, por nga një kontakt me botën e Hyjnores.

5. Shamanizmi dhe struktura katërsh

Shumë popuj shamanikë kanë **strukturën e katërshes**:

-Katër drejtimet (veri, jug, lindje, perëndim)
- Katër elementet (zjarr, ujë, ajër, tokë)
- Katër ciklet e jetës (lindje, rritje, vdekje, rilindje)

Zogjtë në ajetin 2:260 mund të përfaqësojnë këto katër forca, që pasi ndahen dhe shpërndahen në "malet" e botës (drejtime/elemente), thirren në një **qendër shpirtënore** – zemra e njeriut të pastër.

Përfundim – Shamanizmi

Shamanizmi na jep një mënyrë të lashtë dhe të fuqishme për të kuptuar:

-Zogjtë si shpirtërat që i janë dhënë njeriut;
- **Thirrjen si akt i shenjtë**, që e rikthen shpirtin te burimi;
- **Urtësinë si dhuratë** që nuk mund të blihet apo merret me forcë, por vetëm përmes **përgatitjes së thellë shpirtënore dhe pastrimit**.

Në këtë mënyrë, **shamani, Ibrahimi dhe njeriu i urtë i ajetit 2:269** janë tre pamje të së njëjtës figurë: **njeriu që i është përgjigjur thirrjes së brendshme dhe është bërë vetë thirrje për të tjerët**.

IX. Simbolika numerologjike dhe strukturore

1. Vetë numrat 260 dhe 269 – çelësa të përparimit shpirtëror

- **260** = 26 (emri i Zotit, *YHWH* në gematria hebraike) × 10 - përfaqëson **pyetjen te Zoti dhe hapjen drejt dritës**.

- **269** = 260 + 9 → sugjeron një **përmbushje**, një shtesë cilësore të përvojës: **260 = kërkimi dhe përgatitja; 269 = urtësia si dhuratë hyjnore**.

Kështu, **260 dhe 269** nuk janë vetëm ajete të veçuara, por pika hyrëse dhe dalëse në një **udhëtim dhjetë-hapësh**, që ngjan me një **decadë shpirtërore** ose një **tetraktis** pitagorik të kthyer në proces profetik.

2. Numri 9 si kulm i përvojës shpirtënore

Në shumë tradita mistike, **9 është numri i përkryerjes**:

-Në islam: ka lidhje me 99 emrat e Zotit (9 si simbol i përmbledhjes së emrave hyjnorë).
- Në Hermetizëm: 9 është **numri i njeriut të përsosur**, që ka kaluar të 8 sferat planetare dhe ka arritur tek Hyjnorja.
- Në Pitagorizëm: 9 = 3 × 3 = **triniteti i përsosur**, përkryerje e mendjes, shpirtit dhe trupit.
- Në Kuran, shumë ajete të thella (si 18:65 dhe 18:79) ndodhen në suren **Al-Kahf** – që është e 18-ta = 2×9.
- Në numerologjinë mistike: **9 përmbledh të gjitha numrat, por kur shumëzohet me çfarëdo, rezultati përsëri kthehet në 9** (shenjë e qëndrueshmërisë dhe unitetit).

Ajeti 2:269, si **i nënti** në vargun nga 2:260, simbolizon përfundimin e një procesi të brendshëm që nis me kërkimin dhe përfundon me **dhuratën e urtësisë**.

3. Struktura dhjetëshe: nga ajeti 2:260 te 2:269

Ky është një **proces iniciatik në 10 shkallë**, që ngjan me:

- 10 Sefirot në Kabala – nga Kether (koka hyjnore) te Malkuth (mbretëria tokësore).
- 10 hapësira të urtësisë në Upanishadët – 5 shqisat e jashtme + 5 të brendshme.
- 10 fjalët e krijimit në Zanafilla.
- 10 gradat e përqafimit të dritës në Hermetizëm.

Ky cikël fillon me një **pyetje thelbësore (si e gjallëron Zoti të vdekurit?)** dhe mbyllet me një **bekim (urtësinë)**.

Kjo strukturë dhjetëshe i ngjan edhe një **Udhëtimi të Heronjve (Hero's Journey)** të Gjosef Kampbell – ku protagonisti (këtu Ibrahimi, ose njeriu që pyet) kalon:

- Thirrjen,
- Sprovat,
- Dëshpërimin,
- Dritën,
- Dhuratën.

4. Katër zogjtë – katërshja e shenjtë dhe ndarja në katër drejtime

Kjo përputhet me simbolikën universale të **katërs**:

1+2+3+4=10

-Katër elementet: tokë, ujë, ajër, zjarr.
- **Katër drejtimet**: veri, jug, lindje, perëndim.
- **Katër stinët**: pranverë, verë, vjeshtë, dimër.
- Në shamanizëm dhe në urtësinë e lashtë egjiptiane: katër janë edhe **shtyllat që e mbajnë kupën e qiellit**.

Kjo tregon që njeriu i ndarë – me shpirtin të shpërndarë në shumë drejtime – **duhet të thërrasë, për t'i mbledhur sërish veten**. Katër zogjtë janë pjesët e shpirtit të tij, që kthehen vetëm kur thirrja është e pastër.

5. Vlera numerike e "hikmah" dhe lidhjet me emrat hyjnorë

Në abjad (sistemi numerik arab):

***hikmah** (حِكْمَة):
- **ḥ** (ح) = 8
- **k** (ك) = 20
- **m** (م) = 40
- **të** (ة) = 5

> Totali = 8 + 20 + 40 + 5 = **73**

73 është numër shumë domethënës:

-73 = 8 × 9 + 1 - tetë faza të përkryerjes dhe një thelb (njësimi).
- Në traditat islame përmendet se **të gjithë dijetarët e Zotit do ndahen në 73 rrugë, vetëm një është e shpëtuar** – domethënë "hikmah" është **rruga e shpëtimit**.
- Surja e 73-të në Kuran është **el-Muzzammil** – që është përgatitje për natën e gjatë, për takimin me Zotin.

6. Shtyllat strukturore – nga pyetja te dhurata

Struktura 2:260–2:269 është e ndërtuar në dy pole:

Ajeti 2:260	Ajeti 2:269
Pyetje për ringjalljen	Dhuratë e urtësisë
Akt simbolik me zogj	Fjalë direkte për dijen hyjnore
Ndihmë e drejtpërdrejtë nga Zoti	Mirësi që i jepet të përzgjedhurit
Zemër që kërkon siguri	Zemër që është bërë vend i dijes

Analiza e vlerës së mbledhjes së numrave deri te ajetet 2:260 dhe 2:269

1. Llogaritja bëhet:

- 1 + 2 + 3 + … + 260 = 33,930 > 3+3+9+3+0 = 18 > 1+8 = 9

- 1 + 2 + 3 + … + 269 = 36,315 > 3+6+3+1+5 = 18 > 1+8 = 9

Pra, në të dyja rastet, **mbledhja e të gjithë numrave deri te ajeti** përfundon në numrin **9**. Kjo nuk është rastësi e thjeshtë numerike – sepse **ajo përputhet me thellësinë tematike të këtyre dy ajeteve**, siç e kemi parë edhe më herët.

2. Kuptimi simbolik i numrit 9

Numri **9** në shumicën e traditave shpirtërore përfaqëson:

- Përmbushje, **pjekuri**, **kthim në qendër**;
- Fundi i një cikli dhe përgatitja për një rishfaqje më të lartë;
- Në **mistikën islame**, 9 është një ndër numrat që lidh mendjen me frymën – si në 99 emrat e Zotit (9 në fund);
- Në **Hermetizëm**, 9 është "numri i Njeriut të Ndriçuar", sepse pas 8 sferave planetare është kalimi përtej materialitetit (e 9-ta është sfera e yjeve fikse ose e Hyjnores) Por edhe numri 8 dërgonë te numri 9 , sepse : 1+2+3+4+5+6+7+8 = 36 > 3+6 = 9 ;
- Në **Pitagorizëm**, 9 është **3 × 3**, pra **trinia e përsosur në dy nivele**: mendje–shpirt–trup në një gjendje të harmonizuar;
- Në **Budizëm**, 9 rrathë përfaqësojnë përqendrimin e plotë që çon në Nirvana.

- Në këtë kuptim, fakti që të dy ajetet qëndrojnë mbi një bazë 9 tregon se janë ajetet kulmore, ajetet ku:

- Në ajetin **2:260** – njeriu **arrin përjetimin**;

- Në ajetin **2:269** – njeriu **merr dhuratën e urtësisë hyjnore**.

Të dyja janë forma të **bashkimit me realitetin përfundimtar**.

3. Komentim nga pikëpamja strukturore dhe simbolike

Numri **9** është gjithashtu shumë i veçantë për këtë arsye:

- Në numerologji, kur shumëzon 9 me çdo numër, **shuma e shifrave të rezultatit gjithmonë jep 9**:

  - 9×1 = 9
  - 9×2 = 18 > 1+8=9
  - 9×3 = 27 > 2+7=9
  - 9×4 = 36 > 3+6=9
  - ...

Kjo bën që **9 të konsiderohet si "numri që përthith çdo gjë dhe kthehet tek vetja"**.

Në këtë sens:

- **Ajeti 2:260** është **hapi i kërkimit**, por një kërkim që është kthim në vetvete;
- **Ajeti 2:269** është **përfundimi i udhëtimit**, por që e përqendron gjithçka në zemër dhe brendi.

4. Lidhja me figura të tjera shpirtërore

- Në **Thothin** hermetik, shfaqja bëhet vetëm pasi kërkuesi kalon nëpër një **cikël të plotë të pastrimit dhe përgatitjes** – kjo lidhet me përmbushjen e simbolizuar nga 9.
- Në **sufizëm**, 9 është gjendja ku zemra është zbrazur nga çdo gjë tjetër përveç Zotit – **tahqiq, ma'rifah**, apo **hak al-yaqin**.

5. Sugjerim për përfshirje në analizë.

Ky vëzhgim mund të përfshihet si **nënseksion** në fund të pjesës "Simbolika numerologjike", me titullin:

Rruga e 9-të: Ajetet që përmbledhin gjithçka

Dhe mund të përmbyllet me një reflektim filozofik:

Në fillim ishte pyetja, në fund ishte urtësia. Midis tyre, nëntë hapa – dhe të dy qëndruan mbi të njëjtin numër: atë që nuk ndryshon, që gjithnjë kthehet tek vetja. Ashtu si Zoti, që mbetet, edhe kur njeriu ndryshon.

Përfundim: Numrat si gjuha e dritës

Në të gjitha traditat e urta – qoftë te Pitagora, Kabala, Islami, Hermetizmi, madje edhe në folklor – **numri nuk është vetëm sasi (sasior)**, por **kualitet shpirtënor**. Ajetet 2:260–2:269 janë ndërtuar si një **shenjtërim i vetë rendit**, ku çdo hap, çdo numër, çdo simbol, flet një gjuhë të heshtur, por të ndritur.

X. Psikologjia e thellë dhe filozofia ekzistenciale

1. Karl Gustav Jung – Përballja me vetveten dhe "qendra e thellë"

Jung e përshkruan zhvillimin shpirtënor si një **proces individimi** (individualizimi)– një udhëtim të brendshëm drejt **njohjes dhe integrimit të vetvetes së vërtetë**, përtej maskës (personalës) që njeriu mban në shoqëri.

Në këtë kuptim:

- **Ajeti 2:260** – ku Ibrahimi kërkon t'i sqarohet ringjallja – është **simbolikë e kërkimit të sigurisë së brendshme**, që nuk mund të arrihet vetëm përmes logjikës, por përmes **përjetimit simbolik të vdekjes dhe rilindjes**.
- **Zogjtë** janë pjesë të shpirtit që janë shpërndarë në mënyrë të pavetëdijshme – dhe **aktualizimi i tyre ndodh përmes thirrjes** (d.m.th. integrimit të hijes dhe animës).
- **Thirrja** që i rikthen zogjtë te Ibrahimi është si **kthimi i energjisë shpirtërore nga pavetëdija në vetëdije**.

Jung do ta quante këtë "rikthimi në Self-in", qendrën e unit të plotë të njeriut.

Elementet jungiane në ajetin 2:260:

- **Zogjtë** = Arketipat e shpirtit (animus/anima, hije, persona, ego)
- **Ndarja dhe ngjitja në male** - Akti i sakrificës dhe i përgatitjes shpirtërore
- **Thirrja dhe kthimi** - Zgjuarja e ndërgjegjes përmes fuqisë së brendshme

2. Soren Kierkegard – Besimi si kapërcim i absurditetit

Kierkegard, themelues i filozofisë ekzistenciale teistike, e sheh përvojën fetare si një **hedhje në të panjohurën**, si një **besim absurd**, jo për shkak se është iracional, por sepse **nuk mbështetet në logjikë njerëzore**, por në një **marrëdhënie të drejtpërdrejtë me Absolutin**.

Në këtë kontekst:

- **Ajeti 2:260** është i ngjashëm me skenën që Kierkegard e përshkruan te "Frika dhe Dridhma" – **Ibrahimi që do të therë të birin** është simbol i **aktit të besimit që sfidon arsyen**, siç është edhe **pyetja e tij për ringjalljen** në këtë ajet.
- Për Kierkegard, **besimi nuk vjen si përgjigje ndaj provës, por si kapërcim i ankthit dhe dyshimit**.

3. Viktor Frankli – Kuptimi si themel i jetës shpirtërore

Frankli e përqendron gjithë ekzistencën rreth pyetjes: **"Pse të jetoj?"**. Dhe përgjigjja qëndron te **gjetja e kuptimit**, edhe në mes të vuajtjes. Në këtë frymë:

- **Ajeti 2:260** është një shembull i qartë i dëshirës për kuptim që i jep qetësi zemrës:

"...që të qetësohet zemra ime."

Kjo është e ngjashme me thënien e Franklit:

"Njeriu është i prirur të kërkojë kuptim më shumë se lumturi."

- **Ajeti 2:269**, ku dhurohet urtësia, përfaqëson **kulmin e përmbushjes ekzistenciale**, ku njeriu nuk është më vetëm kërkues, por **bartës i kuptimit**.

4. Ekzistencializmi shpirtëror – Pyetja si derë e tejkalimit

Filozofia ekzistenciale (në versione teistike dhe ateiste) merret me përvojën e individit në botë, me ankthin, lirinë, vdekjen dhe kuptimin. Ajetet 2:260 dhe 2:269:

Elementi	**Ajeti 2:260**	**Ajeti 2:269**
Pyetja	Po – "Si i ringjall?"	Jo – përfundim i procesit
Dyshimi	I pranishëm, por i sinqertë	I shuar përmes dhuratës së urtësisë
Liria	Ibrahimi zgjedh të kërkojë	Zoti zgjedh të japë
Kuptimi	Po kërkohet	Është përfituar

5. Arketipat dhe "katër zogjtë" si pjesë të psikikës

Në psikologjinë jungiane, **katërsheja** është simbol i **vetëdijes së plotë**, si:

- Katër funksione psikike: **mendimi, ndjenja, intuita, perceptimi**;
- Katër drejtimet e tipologjisë së njeriut (**sanguin, kolerik, melankolik, flegmatik**);
- Katër anët e Self-it: **egoja, hijeja, anima/animus, dhe vetëdija superiore**.

(*1. Sanguin – tipi i gjallë, i shoqërueshëm dhe entuziast*

- ***Elementi**: Ajri*
- ***Lëngu dominues**: Gjak*
- ***Tipare**:*
    - *I gëzuar, optimist*
    - *Shoqëror, fjalëdashës*

- *Shprehës emocionalisht, reagon menjëherë*
- *Harraq, i pavendosur, por jo ziliqar*

***- Simbolikisht**: Ngjan me zogun që fluturon me shpejtësi nga një lule në tjetrën – kërkon përjetime të reja.*

*Në psikologjinë shpirtërore, sanguini është **kërkuesi i dritës dhe i gëzimit**.*

2. Kolerik – tipi i fuqishëm, dominues dhe vendimtar

- ***Elementi**: Zjarri*
- ***Lëngu dominues**: Bile (Pelim) e verdhë*
- ***Tipare**:*

  - *Energjik, i vendosur*
  - *Udhëheqës, i prirur për të kontrolluar*
  - *I padurueshëm, shpesh nervoz*
  - *I drejtëpërdrejtë, shpesh pa ndjeshmëri*
- ***- Simbolikisht**: Ngjan me luanin – shkon drejt qëllimit pa u ndalur.*

*Në udhëtimin shpirtëror, koleriku është **ai që e kapërcen terrin me vullnet dhe forcë**, por rrezikon të bjerë në krenari.*

3. Melankolik – tipi i thellë, analitik dhe shpirtëror

- ***Elementi**: Toka*
- ***Lëngu dominues**: Bile (Pelimi) e zezë*
- ***Tipare**:*

I ndjeshëm, i përmbajtu.
Perfeksionist, mendimtar i thellë.
I prirur për vetmi, depression.
I ndërgjegjshëm për drejtësinë dhe dhimbjen.
- ***Simbolikisht**: Ngjan me qyqen në dimër – përsiatës dhe shpesh i vetmuar.*

*Në përvojën shpirtërore, melankoliku është **kontemplativi**, ai që **e vuan ndarjen nga Zoti dhe kërkon bashkimin përmes dhimbjes**.*

4. Flegmatik – tipi i qetë, i qëndrueshëm dhe paqësor

- ***Elementi**: Uji*
- ***Lëngu dominues**: Mukus (Qyrra ;por jo vetëm) (lëng i bardhë)*
- ***Tipare**:*

I duruar, i ngadalshëm në reagim.

Paqësor, mirëkuptues .
I prirur për kompromis.
Mund të jetë pasiv, indiferent ndaj sfidave
*- **Simbolikisht**: Ngjan me liqenin e qetë – nuk tundet lehtë.*

*Në përvojën shpirtërore, flegmatiku është **shikuesi i heshtur**, që ecën pa zhurmë drejt urtësisë, por rrezikon të mos zgjohet kurrë.*

Në psikologjinë jungiane, këto tipare lidhen me funksionet psikike:

Temperamenti	***Funksioni dominues***
Sanguin	*Intuita*
Kolerik	*Mendimi (thinking)*
Melankolik	*Ndjenja (feeling)*
Flegmatik	*Perceptimi (sensing)*

Në kontekstin e ajetit 2:260 dhe metaforës së katër zogjve:

*Zogjtë mund të simbolizojnë këto **katër aspekte të shpirtit njerëzor**:*

1. ***Sanguin** – shpresa dhe gëzimi që lëviz zemrën*
2. ***Kolerik** – vullneti dhe vendosmëria për t'u afruar me të Vërtetën*
3. ***Melankolik** – kërkimi i thellë dhe dhimbja e ndarjes*
4. ***Flegmatik** – paqja dhe pranimi i misterit hyjnor*

*Zoti i kërkon Ibrahimit t'i ndajë këto katër zogj (aspekte të brendshme), t'i përhapë në male (shtigje të jetës), dhe pastaj t'i **thërrasë** – që është si **integrimi i të katër aspekteve të vetvetes** në një bashkim të vetëdijshëm.***)**

Zogjtë mund të shihen si **pjesët e shpirtit që janë shpërndarë** përmes jetës, traumës, konflikteve, dhe që duhet të **rikthyen në unitet përmes një thirrjeje të sinqertë dhe të thellë** – pra, përmes **ndriçimit të vetëdijes**.

Përfundim: Udhëtimi nga vetvetja te vetërealizimi

Këto dy ajete – veçanërisht kur i lexojmë përmes këndit të psikologjisë së thellë dhe ekzistencializmit – nuk janë thjesht ndodhi historike apo teologjike, por **udhëzues të fuqishëm për përvojën personale të çdo njeriu**:

- **Ajeti 2:260** përfaqëson njeriun që kërkon, që pyet, që guxon të hyjë në errësirën e mosdijes.

- **Ajeti 2:269** është si drita në fund të labirinthit – **një dhuratë e paimagjinueshme, e paparashikueshme**, por që vjen vetëm pasi njeriu ka treguar sinqeritet, guxim dhe hapje.

XI. Urtësia popullore dhe folklori shqiptar

1. “Po s’pyete, s’mësove; po s’vuajte, s’u urtësove ; s’ashtë me t’thane po me t’dhane (Gjyshja)”

Në ajetin 2:260, Ibrahimi **pyet Zotin** për të kuptuar më thellë misterin e ringjalljes – një akt që në shumë kultura do shihej si **mosbesim**, por në traditën islame përbën **gjurmë (shejë) të sinqeritetit të udhëtarit shpirtënor**.

Në urtësinë shqiptare kemi shprehjen:

“Pyetja s’të ul – të ngre.”
“Urtësia s’vjen me fjalë, por me halle.”

Kjo përputhet me itinerarin shpirtënor të ajetit: nga **pyetja**, në **përjetimin e misterit**, dhe më tej në **qetësimin e zemrës** – një përvojë që populli ynë e lidhnte gjithmonë me **vuajtjen si mësim**, jo si mallkim.

2. Katër zogjtë – katër shpirtra të shpërndarë

Në shumë legjenda shqiptare, **shpirti ndahet në disa pjesë**, dhe për t’u bërë **njeri i plotë** apo “i ndriçuar”, duhen **mbledhur sërish së bashku**. Disa besime të hershme shqiptare e përshkruajnë shpirtin si:

- **Zog i bardhë** që del nga balli kur njeriu fle;
- **Shpirt i lehtë si drita e agimit**, që largohet kur njeriu gabon rëndë;
- **Tre shpirtra të bashkuar në një**: trimi, i dituri, dhe i urti.

Kjo është e krahasueshme me metaforën e **katër zogjve në ajetin 2:260**, që përfaqësojnë ndoshta:

- **Logjikën (mençurinë e urtë)**
- **Intuitën (dijen që s’thuhet)**
- **Forcën e vullnetit (zemrën trimëruese)**
- **Dashurinë besimtare (besnikërinë e heshtur)**

Këta zogj, pasi ndahen (humbja e vetvetes në jetë), thirren dhe kthehen – **si në praktikat e lashta shëruese të malësorëve** që “thërrisnin shpirtin” me fjalë të fshehta mbi maja.

3. Urtësia si dhuratë – “Nuk bëhesh i urtë, pa të dhënë Zoti mend”

Në ajetin 2:269, thuhet:

“Atij që i jepet urtësia, atij i është dhënë e mira më e madhe.”

Ky është reflektim i përkryer i fjalës së moçme shqiptare:

“Mend e urtësi s’blehen në pazar.”
“Mendja jepet, s’merret.”
“S’ashtë me t’thane po me t’dhane”

Në mentalitetin popullor shqiptar, **urtësia nuk ishte thjesht dituri, por një cilësi e përuljes, përvojës, dhe frymës së Zotit**. “Plaku i urtë” nuk është gjithmonë lexues i madh, por **bartës i një dritë që s’mësohet me gojë, por me heshtje**.

Kjo përputhet ngushtë me idenë mistike se **hikmah (urtësia)** është **dritë hyjnore** që i hidhet atij që është gati, dhe jo thjesht **njohuri racionale**.

4. Thirrja – “Fjala që ngjall” dhe “zëri që s’harrohet”

Akti i “thirrjes” së zogjve nga Ibrahimi në ajetin 2:260 ka jehonë të fortë në mitologjinë shqiptare:

- Te **kanga e burrit në mal**, ku njeriu i thërret “zogut të vet” që t’i kthehet;
- Në **ritualet e mortit**, ku thirret shpirti për të mos humbur në botën tjetër;
- Në **karnëvalet e shënjtëruara**, ku **kënga është lutje dhe thirrje për dritë**.

Folklori përmend shpesh “zërin që zgjon” ose “fjalën që të prek” – këto janë gjurmë të **besimit se fjala njerëzore, kur është e pastër, ka fuqi krijuese**, njësoj si **thirrja e Ibrahimit që ringjall zogjtë**.

5. Folklori si rrugë drejt Hakikatit

Rrëfimet e popullit për **udhëtarë të mençur**, **ndriçime nëpër male**, **shpirta që flasin me zogj**, **udhëtime drejt dritës që vjen prej qiellit** – nuk janë vetëm përralla, por **reflekse të një urtësie të lashtë që ka mbijetuar në popull**, ngjashëm me **traditat sufiste**.

Shprehje si:

“Shkollën e Zotit s’e mbaron askush”
“Udha e dritës s’ka përfundim”
“Fjala e Zotit vjen në zemër, jo në vesh”

… janë gjurmë të një ndërgjegjeje të thellë **që e lidh besimin jo me doktrinë, por me përvojë**.

Krahasime me rrëfimet për profetë të panjohur

(**Në folklorin shqiptar dhe më gjerë**)

1. "I dituri i malit" – figurë profetike pa titull

Në shumë tregime shqiptare, hasim personazhe si:

- **Plaku i urtë**, që flet pak, jeton në mal ose në skaj të fshatit, por "i di të gjitha".
- **Barinjtë që flasin me yjet** apo me "zogjtë e natës".
- **Udhëtarë të çuditshëm**, që vijnë e ikin pa u kuptuar, por ndryshojnë fatin e dikujt.

Ata nuk quhen **profetë**, por bartin **dritë të brendshme** dhe **njohje të pazakonshme**. Në shumë tregime, janë ata që:

- Jepin një **këshillë që shpëton**
- Paralajmërojnë për një rrezik të padukshëm
- Japin një **"fjalë të vjetër"** që ndez mendjen dhe zemrën

Këto figura janë **analogji të profetëve të fshehur**, siç përshkruhen në disa rrëfime islame, sufi, por edhe në tradita të tjera: **të dërguar që nuk njihen publikisht, por janë në shërbim të urtësisë hyjnore**.

2. Paralele me "Shërbëtorin e Zotit" – El-Khidr

Në sufizëm dhe disa transmetime islame, përmendet figura e **el-Khidr** – "i gjelbëri", një njeri me **dije të veçantë hyjnore**, që **nuk është profet në mënyrë formale**, por është **mësues i fshehtë** edhe i vetë Musait (Kur'an, surja El-Kehf, 18:60–82).

Krahasimi me **"njeriun e maleve"** në tregime shqiptare është i afërt:
- Ipaemër
- I veshur thjesht
- I njohur vetëm për pak njerëz
- **Zbret nga mali vetëm kur ka nevojë** për të udhëhequr dikë në heshtje

3. Tradita gnostike dhe figura të ngjashme

Në Gnosticizëm dhe Hermetizëm, ekziston koncepti i **mësuesit të brendshëm** ose **"Udhëheqësit të heshtur"** që vjen si:
- Një **zë i brendshëm**
- Një **njeri i çuditshëm** që shfaqet në ëndërr ose në udhë
- Një **shkëndijë dritë në shpirtin e kërkuesit**

Kjo ngjan me rrëfimet shqiptare ku një njeri "flet me veten" dhe **e gjen rrugën në errësirë përmes një zëri të brendshëm**, që më vonë njihet si "fjalë e Zotit".

4. Arketipi i "Të Dërguarit të Panjohur" në kulturën universale

Tradita	Figura analoge
Islami	El-Khidr, Njerëz të urtë të Zotit
Krishterimi	Profetët e vjetër që nuk u pranuan (Pitagora)
Judaizmi	Xadikët e fshehur (36 të drejtët)
Budizmi	Bodhisatva-t që vijnë në formë njerëzore
Shamanizmi	Shpirti udhëheqës që shfaqet si kafshë apo njeri i thjeshtë
Folklori shqiptar	Plaku i malit, "i dituri që s'flet", udhëtari që zhduket pas këshillës

5. Zëri që thërret nga brenda – profecia e zemrës

Në kontekstin e ajetit 2:260, **Ibrahimi dëshiron të shohë se si Zoti ringjall** – një kërkesë e rrallë, që kërkon **dritë të brendshme**. Në ajetin 2:269, thuhet se **urtësia jepet vetëm atij që e meriton**.

Në tregimet shqiptare kjo reflektohet si:

"S'i flet Zoti atij që s'ka zemër."
"Fjala e Zotit nuk dëgjohet me vesh, por me shpirt."
"S'ashtë me t'thane po me t'dhane"

Përfundim: Shqiptari i urtë – një sufist pa emër?

Rrëfimet për profetë të panjohur, në formën e **të urtëve të maleve, të diturve që s'kanë emër, e të fjalëve që nuk janë shkruar** – tregojnë se folklori shqiptar është i pasur me **një urtësi që ecën paralel me profecinë e zbulesës**. Nuk është e njëjtë në shprehje, por **e ngjashme në qëllim**: **të përgatisë zemrën për ta dëgjuar thirrjen hyjnore**. Nëse i lexojmë me sy të thelluar ajetet 2:260 dhe 2:269 dhe i vendosim pranë folklorit shqiptar, kuptojmë se **shpirti shqiptar është një kërkues i natyrshëm i Hakikatit**. Ai **pyet si Ibrahimi**, **thërret si një profet i heshtur**, dhe **pranon urtësinë si dhuratë** – jo si privilegj.

XII. Semiotika e thirrjes dhe e urtësisë

1. Ndërtimi i kuptimit përmes simbolit

Në semiotikë, simboli është një shenjë që nuk thotë drejtpërdrejt, por thërret kuptimin përmes një marrëdhënieje të brendshme ose shpirtënore.
Në ajetin 2:260, simboli i katër zogjve është më shumë se akt: është gjuhë imagjinare që ngre përjetimin mbi konceptin.

- Zogu është tradicionalisht simbol i shpirtit, frymës, komunikimit me të padukshmen.
- Thirrja është akt i ndërmjetësimit ndërmjet dy botëve: e dukshmja që i flet të padukshmes, ose e kundërta.
- Maleve u besohet fuqia e lartësimit – vend i shenjtë ku simboli ngjitet në "skenën e zbulesës".

Kështu, Ibrahimi nuk po ndjek një urdhër mekanik, por po kryen një akt të koduar, që shpalos një arketip të ringjalljes përmes bashkimit të shpërbërjes.

2. Urtësia si arketip universal

Në ajetin 2:269, fjala hikmah (urtësia) është shumë më tepër se dituri – është:
- Parim rregullues i jetës dhe ekzistencës;
- Kuptimi i thellë që e bën njeriun të shohë drejt, të veprojë drejt, të jetë në harmoni me vullnetin hyjnor.

Në mitologji dhe filozofi, urtësia përfaqësohet si:
Greqia: **Atena** – Urtësia që udhëheq luftën e drejtë
Egjipti: **Thoth** – zoti i shkrimit dhe dijes
Islami: **Hikmah** – dhuratë hyjnore
Kabalistika: **Çokhmah** – emanacion i dytë hyjnor, dritë krijuese
Budizmi: Prajna – dija që çliron
Shqipëria: Plaku i urtë – fjala e heshtur
Kështu, urtësia është një arketip që ndërton drejtësi, ekuilibër, njohje të së vërtetës, qartësi intuitive, dhe është gjithnjë produkt i përgatitjes morale.

3. Thirrja si "strukturë e përjetshme" në mit dhe fe

Thirrja – si akt, si fjalë, si frymë – është një strukturë e përjetshme që ndodh në të gjitha traditat:
Funksioni: Zgjon nga gjumi shpirtënor
Shembuj: "Zëri nga shkretëtira", zëri i muezinit, mantra e budistit
Funksioni: Kthen të humburin
Shembuj: Thirrja e Ibrahimit për zogjtë; Krishti që thërret Lasaritin

Funksioni: Shfaq udhën
Shembuj: “Eja!” e profetëve, “om” që rezonon në trupin e medituesit

Funksioni: Ngjiz urdhërin e shenjtë
Shembuj: Fjala krijon: “Bëhu!” – “Kun!”; thirrja shamanike

Në të gjitha këto raste, thirrja nuk është vetëm tingull, por strukturë e shenjtë që aktivizon energjinë e rrugës shpirtërore.

Përmbyllje

Semiotika e këtyre dy ajeteve na tregon se:
- Zoti flet përmes simboleve që e tejkalojnë gjuhën;
- Urtësia dhe thirrja nuk janë informacione, por energi që ndriçojnë brenda qenies;
- Kjo strukturë simbolike është e njohur në të gjitha traditat, por përjetohet vetëm nga ata që “i thërret zëri i thellësisë”.

XIII. Dija dhe shkenca bashkëkohore

1. Shkenca dhe kërkimi i së vërtetës: nga hipoteza te përvoja

Ajeti 2:260 përshkruan një eksperiment shpirtëror. Ibrahimi nuk kënaqet me besim të pastër teorik, por kërkon përjetim të sigurisë së zemrës – një 'verifikim empirik' i botës shpirtërore.
Në shkencën moderne, ky proces i ngjan metodës së Karl Poper: çdo pohim duhet të testohet. Eksperimenti i zogjve është një parabolë e zgjimit të ligjësive të fshehta të krijimit.
Ngjashmëritë me mekanikën kuantike – ku vëzhguesi(fokusimi) ndikon sistemin – e bëjnë këtë akt të Ibrahimit një veprim që tejkalon besimin teorik dhe e fut njeriun në zemrën e misterit.

2. Neuroshkenca dhe përjetimi i urtësisë

Ajeti 2:269 përmend hikmah – urtësinë – si dhuratë hyjnore. Kjo urtësi përkon me përkufizimin modern të inteligjencës së integruar.
Neuroshkenca tregon se përjetimi i ndriçimit ndodh në sistemin limbik dhe parietal, jo vetëm në korteksin racional. Hovard Gardneri flet për inteligjencën shpirtënore – një përputhje me përgatitjen morale që kërkohet për të fituar urtësinë.
Pra, urtësia nuk është vetëm mendje, por edhe ndjeshmëri, përvojë, thellësi morale.

3. Kuantika dhe roli i vëzhguesit

Mekanika kuantike ka treguar se akti i vëzhgimit (Fokusimit mbi kuantet) ndryshon realitetin. Kjo është një ngjashmëri me rolin aktiv të Ibrahimit si pjesëmarrës në thirrjen e zogjve.
Në mënyrë të ngjashme, urtësia e dhënë në ajetin 2:269 nënkupton një rezonancë ndërmjet njeriut dhe dijes hyjnore. Njeriu bëhet reflektim i dijes – një ide që përkon me të dy botëkuptimet, shkencor dhe shpirtëror.

4. Epistemologjia bashkëkohore: dija si marrëdhënie, jo vetëm informacion

(Epistemologjia është një degë e filozofisë që merret me çështjet që kanë të bëjnë me natyrën, fushëveprimin dhe burimet e dijes. Thënë ndryshe: Disiplina ose dega që merret me mundësitë apo pamundësitë njohëse të njeriut në filozofi quhet epistemologji. "epistem"= teori)

Mihael Polanji thekson dijen e heshtur – atë që dimë më shumë sesa mund të themi. Ajetet 2:260 dhe 2:269 përputhen me këtë: kërkimi shpirtënor është përvojë, jo thjesht informacion.

Dija nuk është e ndarë nga subjekti. Ajo kërkon përkushtim, pastrim të zemrës, dhe përgatitje për të pranuar urtësinë. Urtësia nuk matet – ajo ndriçon.
Kjo ide rrezaton edhe në epistemologjinë postmoderne, ku përfshihen përvoja, emocionet dhe morali në procesin e dijes.

Përmbyllje e seksionit

Shkenca dhe urtësia mistike nuk janë kundërshtare. Ajetet 2:260 dhe 2:269 shfaqin një strukturë të kërkimit që pranohet edhe nga shkenca moderne: subjektiviteti, përjetimi, dhe ndikimi i qëllimit në të vërtetën.
Urtësia si energji ndriçuese dhe thirrja si akt i shenjtë përputhen me paradigmën e re të dijes – një dritë që ndriçon brenda qenies.

XIV. Shembuj historikë dhe biografikë të urtësisë së gjallë

Si kanë përjetuar thirrjen dhe si e kanë kthyer në dhuratë për botën?

1. Ibrahimi (a.s.) – Pyetja që e kthen besimin në përvojë
Në ajetin 2:260, Ibrahimi përfaqëson **nismëtarin e pyetjes së thellë**, që nuk mjaftohet me të vërtetat e transmetuara, por kërkon **përjetimin e tyre**.
Ai thërret katër zogj – dhe ajo që i kthehet nuk është vetëm njohuri, por **siguri e zemrës** (بل لكن طمأنينة القلب), një "po" hyjnore që ndriçon shpirtin.

2. Buda – Heshtja që ndriçoi botën
Buda (Siddharta Gautama) braktisi jetën princërore për të kuptuar **shkakun e vuajtjes** dhe rrugën e çlirimit. Ai përjetoi **thirrjen** nën Pemën e Bodhit (***Emri "Bodhi"*** *vjen nga sanskritishtja dhe do të thotë* ***"ndriçim","zgjim shpirtënor"***.), ku i'u zbulua e Vërteta.
Si Ibrahimi, edhe ai nuk u kënaq me dogma, por kërkoi **qartësi për zemrën**, dhe më pas, urtësinë e tij e shpërndau si **udhë tetëfish e ndriçimit**.

3. Sokrati – Urtësia si vetëdije për padijen
Sokrati e pranoi thirrjen nga orakulli i Delfit ("Njihe vetveten") dhe ndërtoi jetën e tij rreth **pyetjeve shpirtërore**.
Ai nuk pretendoi dije, por **urtësi të gjallë** – dhe për këtë arsye tha: "E vetmja dije që kam, është se nuk di asgjë."
Ai u dënua për "prishje të mendjes së rinisë", por mbeti shembull i **jetës së drejtë për hir të së vërtetës**.

4. Rumi – Urtësia që vallëzon në rreth
Mevlana Rumi e përjetoi **thirrjen mistike** përmes takimit me Shems Tabrizin (Student i babajit të Rumit), që i ndriçoi zemrën dhe e bëri poet të shpirtit.
Ai e kuptoi se **dashuria është urtësia më e lartë**, dhe se **Zoti është më afër sesa vetë fryma jote**.
Thirrja e tij u bë art, muzikë, rrotullim – një **dritë që shpërndahet** në rreth.

5. Imam Ghazali – Nga kriza e dijes në ndriçimin e zemrës
Ghazali arriti kulmet e dijes racionale, por përjetoi një **krizë ekzistenciale**. Ai hoqi dorë nga posti i famshëm dhe u tërhoq për të kërkuar **dritën e urtësisë së pastër**.
Në veprën "Ihya' 'Ulum ad-Din", ai bashkon **shkencën, etikën dhe mistikën**, duke e kthyer dijen në **udhë për shëlbim**.

6. Henri David Toreau – Thirrja për jetën e thjeshtë dhe të vërtetë
Toreu u tërhoq në pyllin e Valdenit për të jetuar **në përputhje me natyrën dhe me ndërgjegjen**.
Thirrja e tij ishte **refuzimi i hipokrizisë shoqërore** dhe kthimi te **një jetë me**

ndjeshmëri dhe mendim të thellë.
Ai e bëri urtësinë një formë rezistence dhe një **dhuratë për ata që duan të zgjojnë shpirtin**.

7. Karl Gustav Jung – Zbritja në thellësinë e vetëdijes
Jung ndërtoi një rrugë psikologjike që e quajti **procesi i individualitetit (individuimit)** – një përputhje e vetvetes me **qendrën e saj më të thellë**: Self-in.
Ai fliste për **arketipa shpirtënore**, për **zërin e brendshëm** dhe për **thirrjen që del nga thellësia e hijes dhe ëndrrave**.
Urtësia për të nuk ishte sistem, por **përvojë e jetuar e transformimit**.

Përmbledhje

Këto figura – nga profetë të shpallur, te murgj budistë, filozofë grekë dhe mistikë të rinj – kanë përjetuar **thirrjen** jo vetëm si një fjalë, por si **dridhje që ndryshon jetën**.
Ajetet 2:260 dhe 2:269 janë **simbolikë e përbashkët e kësaj rruge**:

- Thirrje - Pyetje - Përjetim - Urtësi - Dhuratë për të tjerët.

XV. Lutje meditative dhe reflektim i heshtur

Tekst meditiv dhe pasqyrim i udhëtimit shpirtëror

Në zë të ulët të shpirtit tim,
pyeta si Ibrahimi:
"Zoti im, si i ngjall ti të vdekurit?"

Zëri më tha:
"A nuk beson?"
"Po, por dua që zemra ime të gjejë paqe."

Dhe Ai më tha:
"Merr katër zogj.
Ndaji…
Shpërndaji në kodra të shpirtit.
Thirri me emrin Tim (me besim në mua)."

Dhe ata u kthyen.

U kthyen si:
– **Logjika që e sheh dritën**,
– **Intuita që ndjen drejtimin**,
– **Dashuria që i përqafoi të gjitha**,
– dhe **Urtësia që nuk flet me fjalë, por me dritë**.

Zemra që thërret dhe ndriçimi që vjen

Në heshtjen që mbetet,
pas çdo studimi, pas çdo analize –
qëndron **një thirrje e heshtur**.

Zemra që thërret
është **çelësi i Amentit**,
është **ftesa që Zotit i mjafton**,
është **drita që nuk matet me shkallë, por me thellësi**.

Lutje për hikmah të gjallë dhe përulësi

Zot i dijes dhe i dritës,

Jepumë një zemër që pyet me pastërti,
një shpirt që pranon kur nuk kupton,

një mendje që nuk lëndon me dije,
por ndriçon me urtësinë e saj.

Më jep thirrjen që vjen prej Teje
dhe afrimin me ata që Ti dërgon.

Le të më vizitojnë katër zogj,
në formën e durimit, besimit, dashurisë dhe qartësisë.

Dhe nëse më është dhënë diçka nga urtësia,
më jep përulësinë për ta ruajtur si një flakë,
jo për ta treguar si një lavdi.

Përmbyllje me heshtje

Në fund, nuk mbetet shumë për të thënë.
Disa të vërteta janë si ajri – nuk mbahen, vetëm thithen.

260 dhe 269 nuk janë thjesht numra.
Janë **dy porta të mëdha**: e pyetjes së thellë dhe e dhuratës së urtësisë.

Ndërmjet tyre – qëndron **rruga e shpirtit**, që jehon në çdo kohë, për çdo njeri.

XVI. Përfundim

Ajeti 2:260 – Pyetja që ndriçon

Ky ajet na sjell Ibrahimin, jo vetëm si profet, por si arketip i kërkuesit të thellë. Ai nuk mjaftohet me besim racional – kërkon ndriçim për zemrën, kërkon siguri që vjen nga përjetimi. Ajo që ai kërkon është ajo që kërkon çdo njeri i sinqertë: të dijë jo vetëm me mendje, por me tërë qenien.
Zotit nuk i mjafton bindja sipërfaqësore – Ai e udhëzon Ibrahimin drejt një akti simbolik: katër zogj, që ndahen dhe thirren me emrin e Tij, me besimin ne një Zot. Në këtë skenë gjejmë katër forcat shpirtërore, katër udhë të vetëdijes, katër elementë të jetës së brendshme që kthehen vetëm nëse thirren me emrin hyjnor dhe një zemër të sinqertë.

Ajeti 2:269 – Përgjigjja që ndriçon

Në këtë ajet, rruga mbyllet me një dhuratë: hikmah – urtësia hyjnore, që nuk është as thjesht dije, as thjesht ndjeshmëri, por shkrirje e dritës dhe drejtësisë, qartësi që e udhëheq shpirtin pa zhurmë.
Kjo urtësi jepet vetëm atij që e meriton, domethënë atij që ka kaluar provat e pastrimit, durimit, sinqeritetit dhe përulësisë – ashtu siç i kaloi simbolikisht Ibrahimi.
Në këtë kuptim, ajeti 2:269 është përgjigjja e heshtur dhe e ndritshme e asaj thirrjeje që u lëshua në ajetin 2:260.

Çelësi është brenda thirrjes

Në këtë analizë, kemi parë se thirrja – ajo që buron nga thellësia e zemrës – është çelësi i të gjitha shtresave të dijes dhe përvojës shpirtënore:

– Është çelësi që hap sallat e Amentit sipas Thothit,
– Është zëri që zgjon katër zogjtë brenda nesh,
– Është kërkimi i Ibrahimit, i Budës, i Jungut, i Rumit,
– Është fjalë që nuk shqiptohet me gjuhë, por me dridhjen e shpirtit.

Urtësia është për ata që ndiejnë dhe që e ruajnë dritën

Urtësia, sipas ajetit 2:269, është mirësi e madhe, por jo për të gjithë. Ajo jepet:
– Jo atyre që thjesht dinë shumë,
– Por atyre që ndiejnë thellë, që shohin përtej,
– Që e ruajnë dritën në vazo të qelqta për të mos u thyer nga egoja.

Në këtë mënyrë, urtësia bëhet si flaka në dorën e njeriut – jo për t'u mburrur, por për të ndriçuar udhën për veten dhe të tjerët.

Aneks

Shpjegim i termave kyç :

• **Hikmah** – Urtësi hyjnore; njohuri e thellë që vjen nga drita, përulësia dhe drejtësia.
• **Thirrje** – Nxitja e brendshme, shpesh e pashprehshme, për t'u afruar me të Vërtetën.
• **Dija e hedhur** – Njohuri intuitive e dhuruar nga Zoti në zemrat e të pastërve (sipas Ibn Arabi).
• **Katër zogjtë** – Simbol i pjesëve të vetëdijes (logjika, intuita, ndjenja, shpirti) që kthehen me thirrje.
• **Amenti** – Botë e thellë shpirtënore në hermetizëm, ku ruhen sekretet e dijes hyjnore për të iniciuarit.
• **Ilm al-Yaqin** – Njohuri teorike, dije e bazuar në dëshmi dhe besim të argumentuar.
• ʿ**Ajn al-Yaqin** – Përvojë e drejtpërdrejtë e së vërtetës – njohje përmes syrit shpirtëror.
• **Hak al-Yaqin** – Shkrirje me të Vërtetën, dija më e lartë, pa ndarje ndërmjet njohësit dhe të njohurit.

Skema vizuale / Rruga simbolike e udhëtimit të urtësisë

1. **Pyetja e Ibrahimit (Ajeti 2:260)** - Zgjimi i kërkimit të brendshëm dhe pastrimi i qëllimit.
2. **Katër zogjtë** - Shpërndarja dhe rindërtimi i vetes në katër aspekte: trup, zemër, mendje, shpirt.
3. **Thirrja** -Aktivizimi i vetëdijes dhe rikthimi në unitetin hyjnor.
4. **Hikmah (Ajeti 2:269)** - Dhuratë për të përgatiturit, shfaqje e urtësisë si dritë udhëzuese.
5. **Rruga e dijes**: *Ilm al-Yaqin - ʿAjn al-Yaqin - Ḥak al-Yaqin*.
6. **Çelësi i Thirrjes** – Thirrja si akt i shenjtë që hap portat e brendshme të dijes dhe përvojës hyjnore.

Referenca dhe burime

- **Kurani Famëlartë**: Surja Al-Bakara, ajetet 260–269.
- **Tabari, Fakhr al-Din Razi, Ghazali** – Tefsire klasike dhe mendim etik-islam.
- **Ibn Arabi** – *Futuḥat al-Makkiyya, Bezauz al-Ḥikmah*, përvoja e dijes së derdhur në zemër.
- **Thoth / Hermetizmi** – *The Emerald Tablets, Corpus Hermeticum, The Kybalion*.
- **Dhammapada, Zen Koans** – Budizmi Theravāda dhe Zen si rrugë për qetësim dhe përndritje.
- **Upanishadet, Bhagavad Gita** – Tradita Hindu dhe rruga drejt urtësisë së atman-it.
- **Tao Te Ching, Zhuangzi** – Taoizmi dhe rrjedha e urtësisë natyrore.
- **Platoni, Pitagora** – Mësuesit e lashtë të urtësisë shpirtërore dhe harmonisë.
- **Karl Jung, Kierkegard** – Psikologjia e thellë dhe filozofia e ekzistencës dhe thirrjes.
- **Folklori shqiptar** – Gojëdhëna mbi zogjtë, njoftimi i brendshëm dhe njerëzit e dijes "të heshtur".

Çelësi i Thirrjes

Misteri i Ajeteve 2:260–2:269

Një udhëtim ndërfetar, simbolik dhe shpirtëror

Përgatitur me përkushtim nga autori

2025